

Dokumentacja badań stratygrafii warstw malarskich i program prac konserwatorskich dla budynku dawnego szpitala w Działdowie.

Widok elewacji frontowej prawdopodobnie około roku 1913.

Autor - mgr Piotr Supryn
DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTKÓW
ul. Dubiskiego 19, 10-752 Olsztyn
kom. 609 609 859

Dokumentacja chroniona prawem autorskim.
Olsztyn, maj 2010 r.

Autor składa podziękowania:

Wydziałowi Rozwoju i Promocji Miasta w Urzędzie Miasta Działdowo za wszelkie informacje pomocne w opisie i interpretacji przeobrażeń budynku.

Panu Grzegorzowi Mrowińskiemu, Prezesowi Towarzystwa Miłośników Ziemi Działdowskiej za udostępnienie wyjątkowo cennych, historycznych widokówek z wizerunkami budynku, oraz za zezwolenie na publikację wybranych zdjęć w niniejszej pracy.

SPIS TREŚCI

1. Identyfikacja obiektu	4
2. Historia obiektu	4
3. Opis obiektu	6
4. Opis stanu zachowania	11
5. Badania kolorystyki budynku i składu zapraw	16
6. Wnioski	31
7. Wytoczne konserwatorskie	35
8. Program prac konserwatorskich	38
9. Dokumentacja fotograficzna	43

1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU.

Rodzaj obiektu: budynek dawnego szpitala, a później szkoły medycznej.

Technika wykonania: budynek wolnostojący, murowany z cegły ceramicznej; cokół ceglany, powyżej budynek tynkowany w całości tynkiem nakrapianym, kryty dachem dwuspadowym z dachówką holenderką..

Adres obiektu: Działdowo, ul. Wolności 64

Przynależność administracyjna: województwo warmińsko-mazurskie,

Czas powstania: 1908 r.

Właściciel: Gmina Miasto Działdowo

Stan prawny: Budynek przy ul. Wolności 64 w obrysie murów, wpisany do rejestru zabytków z numerem 348/93 w oparciu o decyzję z dnia 17.05.1993r.

2. HISTORIA OBIEKTU

Szpital miejski urządzono w Działdowie w 1858 roku. Składał się on z jednej izby z czterema łózkami, którą wynajmowano w starym, prywatnym domu. Chorych leczył lekarz dla biednych, a obowiązki pielęgniarza pełnił mieszkający w tym budynku robotnik najemny. W ciągu ośmiu lat leczyło się w nim tylko 31 chorych, przeważnie obcych. Gdy w 1868 roku w mieście zapanował tyfus, lazaret pomocniczy zorganizowano także tylko w jednym, wynajętym czasowo, pomieszczeniu. Po wielokrotnych naciskach rejencji, miasto zakupiło w 1872 roku stary budynek i urządziło w nim cztery sale szpitalne. Wychodek szpitalny znajdował się na podwórzu. Wodę pitną pobierano z przepływającego w pobliżu kanału. Z placówki tej nadal korzystała niemal wyłącznie biedota miejska. Często stała całkiem pusta, więc miasto umieszczało w niej przejściowo bezdomnych. Tymczasem mieszczanie działdowscy wybierali szpital joannitów w Nidzicy.

W 1903 roku miasto zlikwidowało swój zakład i użytkowało budynek jako schronisko dla ubogich. Ponieważ rejencja uważała za niezbędne utworzenie szpitala miejskiego, podjęto rozmowy na temat nowej budowy. Ostatecznie budowę szpitala rozpoczęto według projektu z 1908r autorstwa okręgowego architekta z Nidzicy - Hindemanna. Budynek w stylu modernistycznym wzniesiono obok parku miejskiego, przy drodze do Nidzicy, w dzielnicy

zwanej Rybaki (Fischerei), już w 1910r., a 24 kwietnia 1911 roku otwarto w nim nowy szpital.

Działdowo było pierwszym małym miastem w rejencji wyposażonym w nowoczesny zakład leczniczy. Kosztował on 180 tysięcy marek, z czego udział prowincji wyniósł 10 tysięcy, powiatu – 6 tysięcy, a resztę pokryła pożyczka komunalna. Szpital liczył 35 łóżek; zainstalowano w nim także centralne ogrzewanie. Po wybuchu I Wojny Światowej przekazany został wojsku, które opuściło go 1 lipca 1916 roku. W 1917 roku miasto sprzedało tę placówkę skarbowi wojskowemu, gdyż nie zdołało udźwignąć jej utrzymania.

Fot. 1. Ekipa malarzy-dekoratorów sfotografowana w 1910 roku przed głównym wejściem do budynku.
(Fotografia ze zbiorów prywatnych)

Do roku 1973 w budynku funkcjonował szpital miejski. 19.07.1974 r. oddano do użytku nowy szpital. Od tego czasu w budynku przy ul. Wolności 64 ulokowano Państwowe Liceum Medyczne, a następnie Zespół Szkół Medycznych, oraz Zespół Opieki Zdrowotnej. Dlatego mieszkańcy Działdowa do dziś nazywają go „Medykiem”. W chwili obecnej budynek jest zamknięty i nieużytkowany. Planowany jest remont generalny i stworzenie w nim nowoczesnego domu kultury.

3. OPIS OBIEKTU

Budynek zaprojektowany został w stylu modernistycznym. Rzut budynku ma kształt zbliżony do litery „L”. Ulokowany jest fasadą głównego skrzydła równolegle do ul. Wolności. Od strony północno - wschodniej przylega do parku miejskiego. Na zapleczu i obok budynku ulokowane są współczesne pawilony pomocnicze.

Bryła.

Budynek jest całkowicie podpiwniczony, dwutraktowy, z korytarzem pośrodku. Przykryto go dwuspadowym dachem. Korpus główny jest 4,5 kondygnacyjny. To znaczy, że ma cztery kondygnacje pełne: piwnicę, parter, piętro, użytkowe poddasze oraz jedną kondygnację mniejszą - strych. Skrzydło południowo - wschodnie jest trójkondygnacyjne: piwnica, parter i użytkowe poddasze.

Fundamenty wykonano z kamienia, cokół i ściany z cegły ceramicznej, pełnej. Ściany powyżej cokołu są otynkowane tynkiem nakrapianym.

Elewacje.

Elewacja frontowa (północno-zachodnia), niesymetrycznie podzielona na trzy części. Części boczne wysunięte przed część środkową tworzą ryzality. Lewa część jest szersza, bardziej wysunięta i wyższa od części prawej o pół kondygnacji. Tworzy jakby płytkie skrzydło. Obydwie wysunięte partie korpusu budynku ustawione są szczytowo do ulicy. Część środkowa jest w układzie kalenicowym. Ryzality od góry zakończone są trójkątnymi szczytami o ozdobnym, falującym, obrysie. Parter elewacji jest 14-osiowy, o oknach pojedynczych, zblokowanych po dwa i po trzy. Pierwsze piętro jest 13-osiowe. Poddasze lewego ryzalitu 4-osiowe. Strych jest 3-osiowy, w lewym i prawym ryzalicie. W połaci dachowej, w części środkowej umieszczono 4-osiową lukarnę.

Główne wejście zaprojektowano w lewym ryzalicie elewacji. Poprzedza je symetryczny, murowany ganek, do którego prowadzą proste, betonowe, jednobiegowe schody. Ganek jest na planie kwadratu, ze sklepieniem krzyżowym wspartym na dwóch filarach i ścianie frontowej. Filary rozszerzają się nieco u podstawy. Od frontu dostawiono do nich małe przypory. Pomiedzy filarami i ścianą rozpięto łuki. Ganek zwieńczony został ozdobnym, trójkątnym szczytem, podobnym do szczytów na ryzalitech. Wyposażony jest w dwuspadowy dach kryty dachówką holenderką. Częściowo lub w całości wymurowano go z białej cegły betonowej.

Z lewej strony ganku, na drugiej kondygnacji, umieszczono wykusz. W dolnej partii jest pełny, w górnej całkowicie przeszklony. Z prawej strony lewego ryzalitu, także na drugiej kondygnacji, znajduje się otwarty taras z częściowo murowaną, a częściowo metalową balustradą, przesłonięty pulpitowym daszkiem z blachy falistej.

Elewacja wykończona jest tynkiem nakrapianym z gładkimi opaskami wokół szczytów poddaszy.

Elewacja boczna (północno-wschodnia): jest bardziej rozcłonkowana. Podzielić ją można na cztery części. Z prawej strony, znajduje się część najwyższa – bok głównego korpusu budynku. Następne trzy części stanowią mniejsze skrzydło budynku. W środku występuje część o kalenicy ustawionej równoległe do elewacji. Po bokach zaś znajdują się dwa głębokie ryzality zwieńczone ozdobnymi szczytami, o prostopadłym kierunku kalenic. W prawy ryzalit niesymetrycznie wpisano jeszcze jeden płytki ryzalit. W centralnej części parterowej kondygnacji tego skrzydła, w narożu, między prawym ryzalitem a częścią środkową, umieszczono wejście z małym gankiem na planie kwadratu, opartym na jednym filarze. Przekryte jest trapezowym, wyoblonym, blaszanym daszkiem. Do wejścia prowadzą betonowe, proste schody.

Piwnica 8-osiowa, parter 13-osiowy, poddasze 11-osiowe (w tym 4-osiowa lukarna dachowa). W korpusie głównym, na piętrze umieszczono wykusz, identyczny jak od frontu. Szczyt w korpusie głównym 2-osiowy. Partie poddasza ryzalitów i korpusu głównego ozdobnie wykończone. Obok prawego ryzalitu betonowe schody prowadzące w dół, do bocznego wejścia do piwnicy. Wykończenie elewacji identyczne jak fasady.

Elewacja tylna (południowo-wschodnia). Korpus główny posiada płytki ryzalit z lewej strony zwieńczony szczytem takim jak na elewacji frontowej. Na parterze elewacja jest 11-osiowa. Z prawej strony, przy skrzydle Pn-Wsch, znajduje się tylne wejście. Prowadzą do niego jednobiegowe, betonowe schody. Na lewo od wejścia umieszczono stopnie w dół i drzwi prowadzące do piwnicy. Piętro jest 11-osiowe, poddasze w ryzalicie 4-osiowe oraz 4-osiowa lukarna w połaci dachowej. Główna klatka schodowa oświetlona jest półkoliście zwieńczonymi oknami z witrażami. Elewacja skrzydła bocznego 2-osiowa. W partii piwnicznej 7-osiowa. Wykończenie elewacji identyczne, jak fasady.

Elewacja boczna (południowo-zachodnia). Z lewej strony znajduje się elewacja głównego korpusu budynku w układzie kalenicowym. Z prawej strony elewacja skrzydła pd-wsch. częściowo w układzie kalenicowym, a od prawej strony ryzalit w układzie szczytowym z ozdobnym trójkątnym szczytem. Ryzalit jest symetryczny na parterze i piętrze. W elewacji skrzydła pd-wsch są dwa wejścia. Jedno po schodach w górę, na parter, z metalowymi

balustradami. Drugie po schodach w dół, do piwnicy. Skrzydło główne jest na parterze i na pierwszym piętrze 2-osiowe, z oknami zblokowanymi podwójnie. W partii przyziemia znajduje się zejście do piwnicy. Elewacja skrzydła bocznego, w partiach piwnic liczy 8 osi; na wysokości I piętra 8 osi. Poddasze jest z 5-osiową lukarną dachową i 2-osiowym poddaszem w ryzalicie. Wykończenie elewacji identyczne, jak fasady.

Więźba dachowa.

Więźba jest drewniana, krokwiowo-płatwiowa. Pokrycie stanowią szerokie deski oraz ułożona dachówka holenderka (esówka). Na całej długości kalenicy ułożone są ceramiczne gąsiorzy. Więźba dachowa w części korpusu głównego trzykrotnie zmienia swój układ z prostopadłego na podłużny. Jednocześnie zmienia się wysokość kalenicy w poszczególnych częściach. Najwyższy punkt budynku stanowi mała, drewniana wieżyczka na planie ośmiokąta. Góruje ona nad kalenicą głównego skrzydła. W skrzydle niższym od części głównej, więźba dwukrotnie zmienia układ z podłużnego na poprzeczny i jednocześnie zmienia się wysokość kalenicy w obu układach.

Stolarka otworowa.

Oryginalne okna prawie w całości już zostały wymienione. W ich miejscu umieszczono współczesne drewniane, a w ostatnich latach większość z nich zastąpiono wykonanymi z PCV. Zachowane przy tym zostały oryginalne wielkości otworów okiennych, wymiary skrzydeł i podziały z zachowaniem ślemion i szprosów. Nowe okna powtarzają podziały dawnych, lecz otwierają się już inaczej. W większości są prostokątne ze ślemionami, pojedyncze i zgrupowane po dwa i trzy, dwupoziomowe, podzielone szprosami, najczęściej 15-kwaterowe.

Oryginalne okna były bardzo zróżnicowane. Na poddaszu były jednoskrzydłowe, jednodzielne, dwunasto- lub czteropodziałowe. Na parterze i pierwszym piętrze występowały trójpodziałowe, dwupoziomowe, dziesięcio- i dwudziestopolowe, o prostokątnym nadślemieniu. Były to okna z dolnymi skrzydłami rozwieranymi, a górnym uchylnym. Górne skrzydła otwierane były z dołu za pomocą mechanizmu zamkowego obsługiwanego prowadnicą. Wymieniając okna w pomieszczeniach piwnicznych, zachowano wielkości otworów, lecz zmieniono podziały. Zlikwidowano ślemiona i szprosy.

Na tylnej elewacji skrzydła głównego są trzy oryginalne, trójdzielne okna zwieńczone półkoliście. Jedno z nich znajduje się na półpiętrze głównej klatki schodowej, drugie na drugim piętrze głównej klatki schodowej, a trzecie na drugim piętrze, przy drewnianych schodach prowadzących na strych. Wszystkie z trzech okien różnią się nieco podziałami. W oknach na drugim piętrze pionowe podziały podkreślono murowanymi filarami.

Okno na półpiętrze jest dwupoziomowe, sześcioczęściowe, dwudziestoczęściowe. Ponad śłemeniem otwiera się uchylne tylko środkowe skrzydło, zaś poniżej śłemenia tylko boczne skrzydła są rozwierane.

Okno drugie, znajdujące się powyżej jest dwupoziomowe, sześcioczęściowe, dwudziestodwuczęściowe. Ponad śłemeniem środkowe skrzydło jest uchylne, a poniżej śłemenia rozwierane są wszystkie trzy skrzydła.

Trzecie z półkolistych zwieńczonych okien, przy schodach prowadzących na strych, jest dwupoziomowe, sześcioczęściowe, dwudziestoośmioczęściowe. Ponad śłemeniem boczne skrzydła są półstałe, a środkowe uchylne. Poniżej śłemenia wszystkie trzy skrzydła są rozwierane.

Dwa z trójczłonowych okien usytuowane w pionie głównej klatki schodowej wyróżniono umieszczając w nich witraże osadzone na ołów. W obu witrażach występują żółto-zielono-niebieskie motywy geometryczne. Motywem głównym, zaprojektowanym centralnie, w oknie na półpiętrze jest wąż Eskulapa, a w oknie na II piętrze herb miasta – św. Katarzyna stojąca w gotyckim portalu.

Drzwi w budynku są ramowo-płycinowe, jedno i dwuskrzydłowe. Drzwi frontowe zwieńczone są półkolistą belką nadświetla w kształcie fali. Doświetlone są dwoma pionowymi otworami, owalnie wyciętymi w skrzydłach. Wkomponowano w nie, wygięte lukowo szprosy, symetrycznie dzielące otwory na dziewięć kwater. Drzwi zwieńczone są półkolistą nadświetlem podzielonym pionowymi szprosami, na pięć kwater.

Drzwi wejściowe od strony elewacji bocznej (północno-wschodniej) są skromniejsze, ale podobne do frontowych. Pionowo podzielone na trzy części z doświetleniem w części centralnej i z przeszklonym, półkolistym zwieńczonym nadświetlem.

Schody.

Schody zewnętrzne są betonowe, proste, z podestami. Schody wewnętrzne są betonowe, wyłożone wtórnie płytkami ceramicznymi. Główna klatka schodowa jest prawoskrętna, ze schodami łamanymi powrotnie, trójbiegowymi, z podestami. Boczna klatka schodowa jest lewoskrętna, ma schody powrotne, dwubiegowe z podestem. Obie klatki schodowe zaopatrzone są w takie same, kute, metalowe balustrady z drewnianym, profilowanym pochwytym. Schody prowadzące z poddasza na strych są w całości drewniane, policzkowe, jednobiegowe, z zakrętami. W całości są malowane. Balustrada z prostymi szczeblami o przekroju kwadratowym.

Wnętrza budynku są tynkowane tynkiem wapiennym. Ściany z wymalowaną lamperią. Wewnątrz znajdują się także szyby wind obsługujących kuchnię. Nad poddaszem użytkowym

strop częściowo przykryto płytami gipsowo – kartonowymi. Wykonano podwójne deskowanie oraz glinianą polepę.

Stropy pomiędzy piętami są stalowo-ceramiczne, a podłogi betonowe, pokryte płytkami ceramicznymi lub wykładzinami z PCV. W niektórych pomieszczeniach w drugiej połowie XX w. położono parkiet z drewnianych klepek. Ułożone są w jodelkę.

Wyposażenie:

Instalacje: elektryczna, wod.-kan., odgromowa i częściowo zachowana centralnego ogrzewania

Odprowadzenie wody poprzez rynny i rury spustowe częściowo na powierzchnię terenu, a także do studzienek burzowych.

Zmiany:

1983r. - naprawa dachu (przełożenie dachówek), wymiana rynien i rur spustowych, naprawa elewacji poprzez uzupełnienie ubytków tynku, naprawa wykuszy, oczyszczenie i naprawa ceglanej licówki cokołu, naprawa drewnianej stolarki otworowej.

1990r. - odnowione elewacje, częściowa naprawa dachu.

1992r. -. zainstalowane ogrzewanie gazowe.

1994r. - naprawa pokrycia dachowego i częściowo więźby z uzupełnieniem i wymianą zdestruowanych elementów.

1996r. - adaptacja pomieszczeń parteru dla potrzeb Zespołu Opieki Zdrowotnej z wprowadzeniem nowych podziałów wewnętrznych.

1998r. - wymiana stolarki okiennej na okna z PCV na pierwszej i drugiej kondygnacji budynku oraz w piwnicach.

4. OPIS STANU ZACHOWANIA.

Stan zachowania budynku jest względnie dobry, chociaż widoczne są wyraźnie i liczne zniszczenia wymagające pilnych napraw i remontu. W bardzo dobrym stanie są fundamenty, piwnice, ściany zewnętrzne i wewnętrzne, a także stropy i więźba dachowa.

Część zewnętrzna.

Dach.

Pokrycie dachowe w wielu miejscach jest nieszczelne, gdyż dachówki obsunęły się lub pospadały uderzając i niszcząc następne z nich (fot. 12,13,15,16,20). Dachówki uległy też z czasem odkształceniom charakterystycznym dla ceramiki tego typu. Odkształcenia te są przyczyną powstawania szczelin między dachówkami, a przez to umożliwiają nawiewanie deszczu i śniegu pod poszycie, oraz kondensację wilgoci. Powierzchnia dachówek jest porowata, a tym samym narażona na wnikanie wody, co sprzyja zjawiskom przemarzania, osiadania brudu i nawarstwień, oraz rozwojowi glonów i pleśni. Wszystkie obróbki blacharskie były w przeszłości wymieniane. Niektóre z napraw mają charakter tymczasowych (fot. 20). Obecny stan obróbek blacharskich jest bardzo zróżnicowany, od bardzo dobrego po duże uszkodzenia i braki. Największe z nich skutkowały poważnymi zniszczeniami murów (fot. 18,23,36). Nie stwierdzono występowania poważniejszych uszkodzeń kominów. Dokładniejsze oględziny wymagane będą na etapie realizacji prac renowacyjnych. W tej chwili można zauważyć, że tynk na kominach powyżej połaci dachowych jest popękany i odspaja się.

Elewacje.

Tynk na elewacjach jest jednolity, wykonany w technice nakrapianej. Jest to tynk cementowo-wapienny, nie malowany. Zachowany jest w dość dobrym stanie. Można doszukać się jedynie niewielkich pęknięć i odspojień. Narzucony był w jednym czasie i nie posiada większych, późniejszych uzupełnień. Jednak jakość obrzutu nie jest najwyższa. Wykonano go zbyt grubo i nierówno, pośpiesznie. Tynk narzucano w chwili, kiedy wisiały rury spustowe. Świadczą o tym zachlapania zaprawą na rurach (fot. 28). W późniejszym czasie wykonano gzymsy podokienne. Ich wygląd pozwala jednak sądzić, że są to elementy wykonane niedbale, niedokończone (fot. 30). W wielu miejscach, szczególnie pod rynnami,

widoczne są zacieki węglanowe na tynku. Jest to wynik długotrwałego spływania wody opadowej o odczynie kwaśnym, która wytrawiała zaprawę, niosąc jednocześnie wiele zanieczyszczeń (fot. 7). Do wysokości sięgającej parterowych okien wymalowane są przez wandalów różne napisy, rysunki i linie. Szczególnie duża ich ilość skupiona jest od strony pn-wsch. i pd-wsch (fot.18,19). Występują na tynku, ceglany cokole i drzwiach bocznego wejścia (na małym ganku). Na cokole można poza tym wyróżnić szereg innych uszkodzeń. Największe zniszczenia związane są z długotrwałym zawilgoceniem cegieł. W miejscach, gdzie rury spustowe są pourywane, woda zalewa ściany i fundamenty. Powoduje to postępowanie zniszczeń na drodze fizycznej, chemicznej i mikrobiologicznej. Cegły i spoiny pękają, wykruszają się, osiada na nich brud i nawarstwienia, a także rozwijają się bakterie, grzyby i glony (fot.18,22,23). Są miejsca, gdzie spoiny utraciły przyczepność (fot. 33). Zaobserwować też można, że na wtórnych murkach spoinowanie wykonano w inny sposób i inną zaprawą (fot. 23). Brak przewiązania wążka ceglano-cokolowego z cokołem budynku, oraz bardzo szerokie, zachodzące na lico cegieł, spoinowanie może świadczyć, że murek ograniczający schody przy wejściu pn-wsch. został dostawiony. Murki przy innych wejściach są tynkowane. Tynk na nich jest popękany i porośnięty przez glony i grzyby. Z metalowych balustrad złuszcza się farba, spod której widać produkty korozji. Na ceglany cokole dostrzec można wiele uzupełnień. Część z nich wykonano naturalną cegłą. Jest ona nieco jaśniejsza od oryginalnej. Największe uzupełnienie tego typu jest w narożniku od strony pd-wsch (fot. 26). Wypełnienie to wykonano bardzo poprawnie. Inaczej wyglądają uzupełnienia wykonane z zastosowaniem zaprawy mineralnej, gdzie wierzchnią, cienką warstwę wykończeniową podbarwiano na czerwono. Występują one z każdej strony budynku. Jakość wykonania tych uzupełnień można ocenić jako nie zadowalającą. Poprawnie powtórzono podziały wążków ceglanych i czytelnie poprowadzono spoinowanie wokół. Uzupełnienia te wytrzymały też próbę czasu, gdyż nie uległy zniszczeniu, a cegła w ich sąsiedztwie jest w stanie bardzo dobrym. Jednak wyraźna faktura tynku i różowy kolor wyróżnia te wypełnienia od naturalnych cegieł. Błędem także było nałożenie zaprawy zbyt grubo, dlatego krawędzie styku oryginalnych cegieł i mineralnych wypełnień są tym bardziej widoczne (fot. 27). W mniejszym skrzydle budynku zamurowano cztery otwory okienne w piwnicy, a wypełnienie otynkowano tynkiem zatartym na płasko. Tworzą one w tej chwili płytkie wnęki, trzy od strony pd-wsch., a jedna od strony pn-wsch.

Bezpośrednio przy schodach dobudowano także pomieszczenia piwniczne, które wychodzą poza obrys budynku (fot. 19). Jednospadowy dach, który kryje tę przybudówkę przesłonił niemal całkowicie trzy oryginalne otwory okienne w cokole budynku. Całość

wykonano w nieestetyczny i jak najtańszy sposób. Dach przybudówki kryty jest papą. Obecnie nie jest już szczelny, a w jednym miejscu jest nawet zarwany.

Okna i drzwi.

Zdecydowana większość okien i drzwi zewnętrznych do budynku jest nieoryginalna. Okna wymieniane były etapami. Początkowo wymieniono część z nich na nowe, drewniane. W 1998 roku znaczną część okien piwnic, parteru, pierwszego i drugiego piętra wymieniono na białe okna z PCV. Jak do tej pory okna te są w stanie bardzo dobrym. Drewniane okna w piwnicy są wtórne, a ich jakość i stan zachowania nie są dobre. Okna są nieszczelne, odkształcone, brudne, ze złuszczającą się farbą. Na parterze pozostało 6 oryginalnych okien dwupoziomowych (3 od str. Pn-Wsch. i 3 od str. Pd-Wsch.), a na I piętrze dwa (od str. Pn-Wsch.). Okna dwupoziomowe mają dolną część rozwieraną, a górną uchylną. Większość z nich pierwotnie zaopatrzona była w mechanizm dzięki któremu górne skrzydło mogło być otwierane za pomocą dźwigni poruszanej uchwytem umieszczonym tuż nad parapetem (fot. 46,47). Istnieją także trzy oryginalne okna dwupoziomowe, zwieńczone półkoliście (od str. Pd-Wsch.). Dwa z tych okien, umiejscowione na głównej klatce schodowej, wyposażone są w doskonale zachowane witraże. Witraże mają tylko kilka pęknięć małych elementów i niewielkie ubytki szkła. Poza tym są nieco zabrudzone. Pozostałe, oryginalne okna są jednopoziomowe, jednoskrzydłowe. Występują na różnych kondygnacjach: 1 na parterze i 2 na półpiętrze mniejszej klatki schodowej (od str. Pd-Zach.), 8 w dwóch wystawkach dachowych mniejszego skrzydła budynku, 2 na I piętrze głównej bryły (od str. Pn-Wsch.), 2 na strychu w szczycie głównej bryły (od str. Pd-Wsch.), 4 na strychu z przeciwnej strony (w szczycie elewacji frontowej) i 2 wewnętrzne w piwnicy.

Okna te są nieszczelne, wypaczone, pokryte grubymi warstwami farb. Wiele skrzydeł pozabijano gwoździami. Mechanizmy uchylające górne skrzydła w oknach dwupoziomowych są niesprawne i niekompletne. Zachowały się oryginalne zawiasy i zakrętki.

W dziewięciu wejściach do budynku zachowały się tylko 3 oryginalne drzwi zewnętrzne. Jedne z wtórnych drzwi zostały zamontowane w dawnej piwnicznej wnęce okiennej. Wykorzystywane były najpewniej jako zsyp węgla do kotłowni. Największe i najokazalsze są dwuskrzydłowe drzwi główne (fot 122,125). Podobne do nich, lecz mniejsze są drzwi z mniejszego ganku, od strony pn-wsch.(fot. 21) Z tej samej strony oryginalne są drzwi prowadzące do piwnicy. Są to drzwi ramowo-płycinowe, o charakterystycznym wyobleniu w górnych narożnikach.

Konstrukcja drzwi głównych jest w najlepszym stanie. Drewno nie jest w znaczący sposób naruszone przez korozję. Miało na to z pewnością wpływ wielowarstwowe,

dekoracyjne wymalowanie, które zabezpieczyło drewno. Dekoracja mazerunkowa, która pokrywa całe drzwi wraz z nadświetlem, od środka i od zewnątrz, jest dość mocno popękana, z ubytkami i przetarciami. Pod grubą warstwą wielu późniejszych przemalowań widać nierówną, popękaną i nieciągłą powierzchnię. Szyldy, klamki i zamki są nieoryginalne. Owalne przeszklenia skrzydeł drzwiowych zamalowano obustronnie.

Boczne drzwi, na mniejszym ganku, pokryte są kilkoma warstwami intensywnie złuszczających się farb. Są brudne i poobijane. Pierwotnie przeszkłone otwory zaślepiono płytami ze sklejki i blachą.

Zewnętrzne drzwi do piwnicy mają skorodowaną i zaatakowaną przez glony dolną część ramiaka. Farba intensywnie złuszcza się z powierzchni.

Część wewnętrzna.

Więźba.

Więźba dachowa jest bez usterek.

Ściany.

Budynek wewnątrz jest suchy. Nie zaobserwowano wzrostu grzybów. Ściany wewnętrzne są tynkowane i malowane. Tynki są wapienne, oryginalne i w zdecydowanej większości zachowane w dość dobrym stanie. Obrzut wykonywano także na pionowo mocowanym, zbrojeniu z trzciny. Na wszystkich kondygnacjach ściany łączą się z sufitem fasetowym wyobleniem wykonanym w tynku. Wszystkie ściany, tak jak pierwotnie, mają wymalowane lamperie. Wysokość lamperii waha się w okolicach 163 cm. Obecnie lamperia wymalowana jest farbami olejnymi. Ściany i sufity są brudne w wielu miejscach poobijane, złuszcza się z nich farba.

Podłogi.

Betonowe posadzki są równe i nie mają znaczących pęknięć. W korytarzach piwnicznych zachowała się niemal w doskonałym stanie oryginalna podłoga ceramiczna. Wykonana jest z małych, kwadratowych płytek w kolorze ceglastej czerwieni i jasnobezowym, ułożonych w szachownicę. Część pomieszczeń na parterze i I piętrze wyłożona jest sosnowym parkietem ułożonym w jodełkę. Parkiet ułożono zapewne w latach osiemdziesiątych. Jest już bardzo wyeksploatowany, w wielu miejscach musiał być zalany, gdyż klepki wypaczyły się i uniosły. W miejscach najbardziej zniszczonych parkiet jest zerwany. W niektórych pomieszczeniach zachowały się częściowo lub w całości oryginalne, drewniane listwy przypodłogowe. Na betonowe posadzki, w ostatnich latach funkcjonowania budynku, w większości pomieszczeń

położono wykładzinę z PCV. W toaletach na parterze częściowo zachowały się oryginalne, sześcioboczne, szare kafle podłogowe. W hallu głównym, w pustce klatki schodowej stoi poidło z kafli ceramicznych, szkliwionych na granatowo (fot. 59). Zachowane jest w dość dobrym stanie. Część kafli ma lekko poobtlukiwane krawędzie.

Schody.

Klatki schodowe wtórnie wyłożono współczesnymi płytkami ceramicznymi. Aby dokładnie obłożyć nimi stopnie schodów, płytki przycinane były w mniejsze, rozmaite kształty. Cokoliki przyścienne także wykonano z płytek.

Wszystkie detale drewnianych schodów prowadzących na strych wielokrotnie przemaalowywano, ale zachowane są w stanie kompletnym i niemal idealnym.

Balustrady dwóch betonowych klatek schodowych mają kute, metalowe balustrady z drewnianymi, profilowanymi pochwytami. Także one są kompletne. Części metalowe balustrad pokryte są grubymi warstwami nierównych przemaalowań. Na pochwytach doszukać się można tylko niewielkich obić i ubytków. Podobnie jak w innych miejscach, tu też drewno grubo pokryte jest warstwami wielu farb.

Drzwi.

Niemal wszystkie drzwi wewnątrz budynku są oryginalne. Są to drzwi ramowo – płycinowe, pełne, a w piwnicach również częściowo przeszklone. Wykonane są z pełnego drewna. Charakterystyczne dla nich jest wyoblenie górnych narożników. Inne są wahadłowe drzwi korytarzowe na parterze i I piętrze, które przeszklone są od połowy wysokości. Nad drzwiami korytarz doświetlony był nadświetlem, w którym szyby obecnie są zamalowane. Stan zachowania oryginalnych drzwi jest zbliżony. Drewno jest zdrowe, drzwi proste i nie posiadają większych, mechanicznych uszkodzeń i ubytków. Wszystkie drzwi poprawnie są osadzone i pracują na oryginalnych zawiasach. W żadnych drzwiach nie zachowały się oryginalne klamki, szyldy i zamki. Wiele z drzwi ma uszkodzenia w miejscach osadzenia zamków. Wszystkie drzwi wielokrotnie przemaalowywano, dlatego ich powierzchnie nie są gładkie. Na poddaszu znajdują się również drzwi o wymiarach i kształtach nieregularnych (fot. 54). Prowadzą na nieużytkowe części poddasza lub stanowią zamknięcie schowków gospodarczych pod skosami dachów. Na strychu występują drzwi deskowe z prostymi zawiasami pasowymi i oryginalnym zamkiem puszkowym z klamką. Całość jest w doskonałym stanie.

We wnętrzach budynku można odnaleźć wiele zabytkowych detali. Szyby wind kuchennych zaopatrzone są na każdej kondygnacji w okienka z drewnianymi parapetami. Okienka zamykane są drzwiami obitymi blachą. Na drzwiach zachowały się ozdobne szyldy

po klamkach (fot. 56). W wielu miejscach są kratki wentylacyjne z uchwytyami do zamykania. Wszystkie kaloryfery już zdemontowano. Ze ścian sterczą haki, na których one wisiały (fot. 49) i pucinanane rury – pozostałość instalacji grzewczych.. Instalacja wodna, kanalizacyjna i elektryczna jest sprawna.

5. BADANIA KOLORYSTYKI BUDYNKU I SKŁADU ZAPRAW.

5.1. BADANIA STRATYGRAFII WARSTW MALARSKICH.

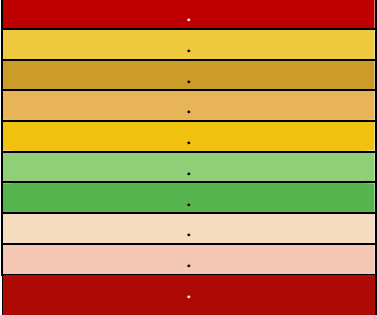
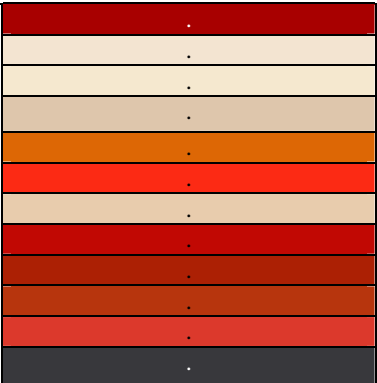
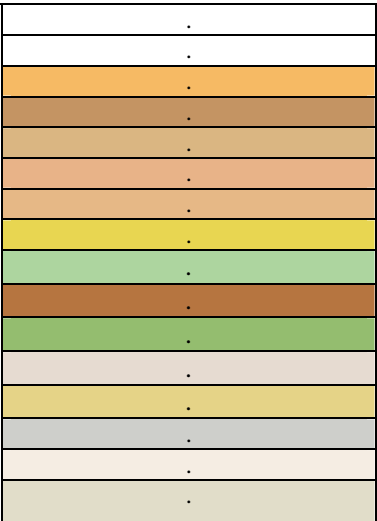
METODYKA.

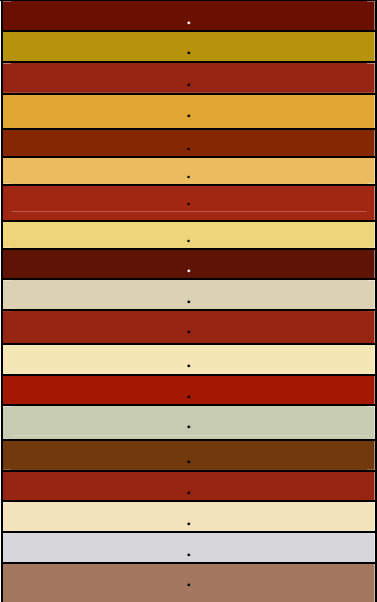
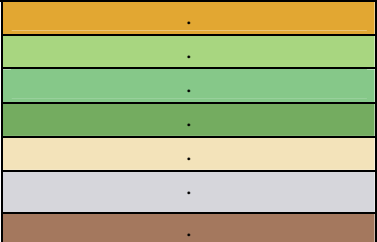
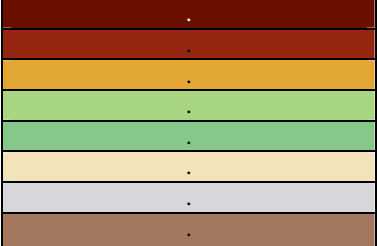
W celu określenia kolorystyki poszczególnych detali na zewnątrz i wewnątrz budynku, pobrano z nich próbki i zatopiono w chemoutwardzalnej żywicy akrylowej. Następnie przygotowano naszlify przekrojów, poddano je obserwacji pod mikroskopem optycznym i udokumentowano barwne warstwy wykonując cyfrowe zdjęcia próbek w powiększeniu w przedziale od x40 do x100. Zaobserwowany kolor farby odszukano we wzorniku barw 2 NCS (Natural Colour System), opracowanego przez Scandinavian Colour System Institut AB w Sztokholmie i odnotowano jego symbol. Miejsca, z których pobrano próbki udokumentowano fotograficznie i zestawiono ze zdjęciami mikroskopowymi przekrojów próbek. Ponadto wykonano odkrywki sondażowe w celu porównania ich z przekrojami próbek.

Spis próbek pobranych do badań stratygrafii warstw malarskich.

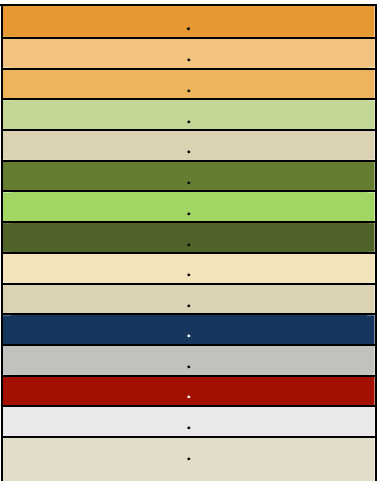
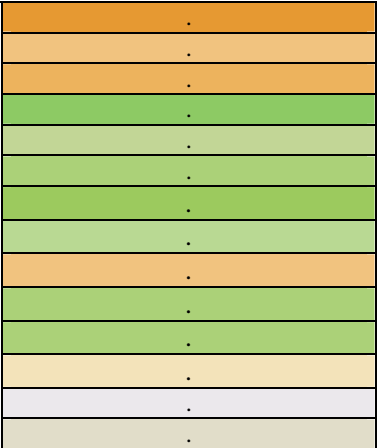
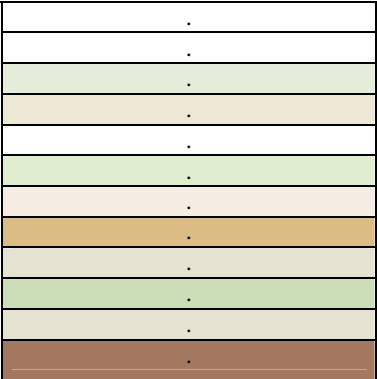
1. Metalowa balustrada głównej klatki schodowej na II piętrze.
2. Drewniana poręcz na II piętrze głównej klatki schodowej
3. Filar gł. klatki schodowej na II piętrze, lamperia.
4. Drewniana poręcz balustrady schodów prowadzących na strych.
5. Tralka drewnianych schodów prowadzących na strych.
6. Policzek drewnianych schodów prowadzących na strych.
7. Skrzydło oryginalnego, półkoliście zwieńczonego okna przy schodach prowadzących na strych.
8. Ramiak drzwi do sali na II piętrze.
9. Płycina drzwi do sali na II piętrze.
10. Ściana na II piętrze, na wysokości linii kończącej lamperię.
11. Lamperia na ścianie, II piętro (na wys. ok.60cm).
12. Płycina drzwi do sali w końcu korytarza, w głównym skrzydle, II piętro.
13. Ramiak drzwi do sali w końcu korytarza, w głównym skrzydle, II piętro.
14. Obramienie drzwiowe drzwi do sali w końcu korytarza, w głównym skrzydle, II piętro.
15. Drzwi wahadłowe w hallu na I piętrze.
16. Belka nadświetla drzwi wahadłowych w hallu na I piętrze.
17. Lamperia na ścianie sali na I piętrze, w głównym skrzydle, od strony pld-wsch.
18. Listwa przypodłogowa w sali na I piętrze, w głównym skrzydle, od strony pn-zach.
19. Drzwi główne od strony wewnętrznej.
20. Belka nadświetla drzwi głównych od strony zewnętrznej.
21. Prawe skrzydło drzwi głównych od strony zewnętrznej.
22. Sklepienie w przedsionku głównego wejścia
23. Skrzydło okna na parterze, od strony pld-zach.
24. Ściana głównego hallu, ok. 50 cm pod sufitem.
25. Profil prawego pilastra ganku głównego wejścia.
26. Sklepienie ganku przed głównym wejściem.
27. Parapet przy drzwiach windy kuchennej na II piętrze, przy schodach prowadzących na strych.

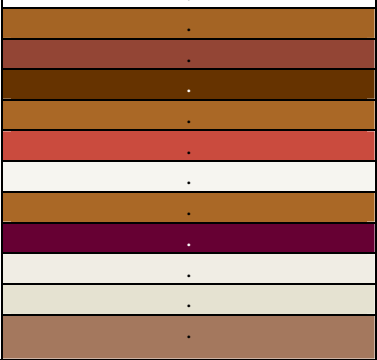
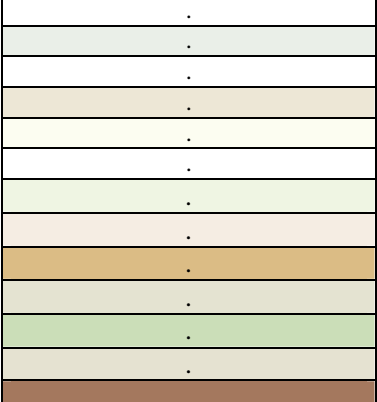
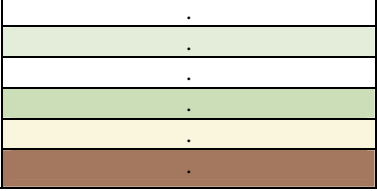
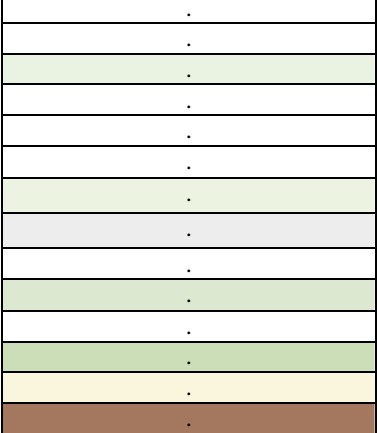
Zestawienie wyników stratygrafii warstw w pobranych próbkach.

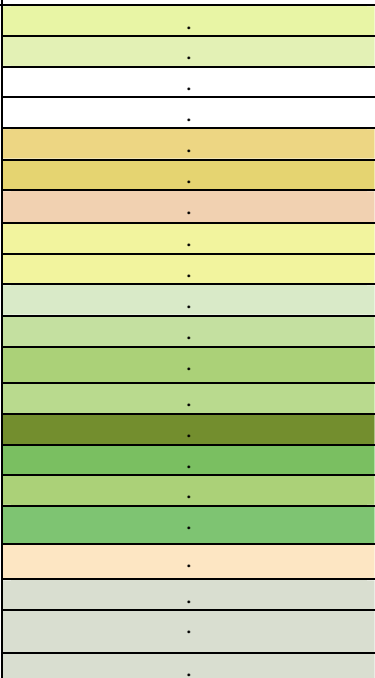
Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
1	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1		10	-farba ciemna siena -farba żółta -farba ciemnożółta -farba bladożółta -farba żółta -farba jasnoseledynowa -farba seledynowa -farba biało-kremowa (oryginalna) -farba biało-różowa (podkład) -farba czerwona (minia)
2	12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1		12	-farba ciemna siena -farba biała -farba biała -farba ugrowa -farba jasnoczerwona -farba ciepła biel -farba ciemnoczerwona -farba ciemnoczerwona -farba ciemnoczerwona -farba czerwona -farba jasnoczerwona -farba czarna (oryginalna)
3	15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		15	-farba biała -farba biała -farba jasnougrowa -farba jasnobeżowa -farba jasnobeżowa -farba jasnobeżowa -farba żółta -farba jasnoseledynowa -farba beżowa -farba jasnoseledynowa -farba biała -jasno beżowa(oryginalna) -farba jasnoszara -pobiała -zaprawa wapienna

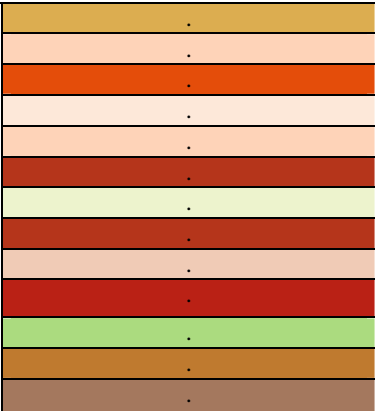
Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
4	18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		18	-farba siena ciemna -farba jasny ugier -farba siena jasna, -farba biała -farba siena jasna -farba biała -farba siena jasna -farba biała -farba brązowa -farba biała -farba siena jasna -farba biała -farba ciemna siena -farba biała -farba brązowa -farba czerwono-brązowa -farba beżowo-biała -farba biało-niebieska -drewno
5	6 5 4 3 2 1 0		6	-farba ugrowa -farba jasnozielona -farba seledynowa -farba zielona -farba biało-beżowa -farba biało-niebieska -drewno
6	7 6 5 4 3 2 1 0		7	-ciemna siena -farba jasna siena -farba jasnougrowa -farba seledynowa -farba jasnozielona -farba biało-beżowa -farba biało-niebieska -drewno

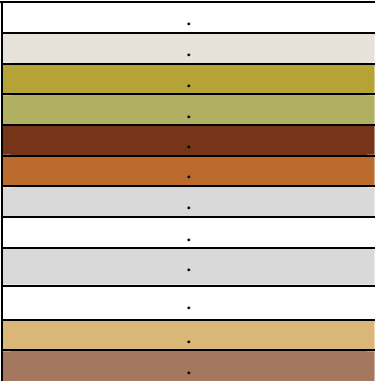
Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
7	12	.	12	-farba biała -farba biała- -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała- -farba biała -farba biała -farba biała-zielona -farba biała -drewno
	11	.		
	10	.		
	9	.		
	8	.		
	7	.		
	6	.		
	5	.		
	4	.		
	3	.		
	2	.		
	1	.		
	0	.		
8	15	.	15	-farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała-zielona -farba biała -drewno
	14	.		
	13	.		
	12	.		
	11	.		
	10	.		
	9	.		
	8	.		
	7	.		
	6	.		
	5	.		
	4	.		
	3	.		
	2	.		
	1	.		
	0	.		
9	15	.	15	-farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała-zielona -farba biała -drewno
	14	.		
	13	.		
	12	.		
	11	.		
	10	.		
	9	.		
	8	.		
	7	.		
	6	.		
	5	.		
	4	.		
	3	.		
	2	.		
	1	.		
	0	.		

Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
10	14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		14	-farba ugrowa -farba ugrowa -farba pomarańczowo-ugrowa -biało-zielona -jasno-beżowa -ciemnozielona -seledynowa -ciemnozielona -biało-beżowa -beżowa -granatowa -szara -ciemnoczerwona (oryginalna) -jasnoszara (pobiała) -zaprawa wapienna
11	13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		13	-farba ugrowa -farba ugrowa -farba ugrowa -farba jasno-zielona -farba seledynowa -farba jasno-zielona -farba zielona -jasno zielona -farba beżowa -farba zielona -farba zielona -farba jasno-beżowa (oryginalna) -jasnoszara (pobiała) -zaprawa wapienna
12	11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		11	-farba biała -farba biała -farba biała -farba biało-beżowa -farba biała -farba biała -farba biała -farba jasnougrowa -farba biała -farba biało-zielona (oryginalna) -farba beżowa -drewno

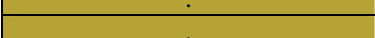

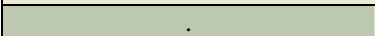

Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
13	11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		11	-farba biała -farba ugrowa -farba ciemna siena -farba brązowa -farba ugrowa -farba jasna Siena -farba biała -farba ugrowa -ciemno bordowa (oryginalna) -farba biała -farba biała -drewno
14	12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		12	-farba biała -farba biała -farba biała -farba biało-beżowa -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba jasnougrowa -farba biała -farba biało-zielona (oryginalna) -farba beżowa -drewno
15	5 4 3 2 1 0		5	-farba biała -farba biała -farba biała farba biało-zielona (oryginalna) -farba biała -drewno
16	13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		13	-farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biało-beżowa -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biało-zielona -farba biała -farba biało-zielona -farba biała -drewno

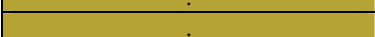

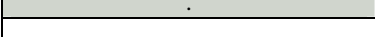

Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
17	21 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1		21	-farba jasnożółta -farba jasnożółta -farba biała -farba biała -farba ugrowa -farba ugrowa -farba bladuróżowa -farba żółta -farba żółta -farba jasnozielona -farba zielona -farba zielona -farba seledynowa -farba ciemnozielona -farba zielona -farba zielona -farba zielona -farba białobieżowa (oryginalna) -farba szaro-zielona -farba szaro-zielona -farba szaro-zielona

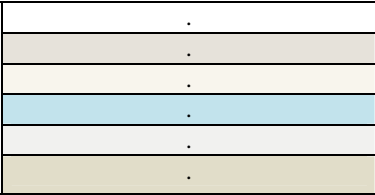
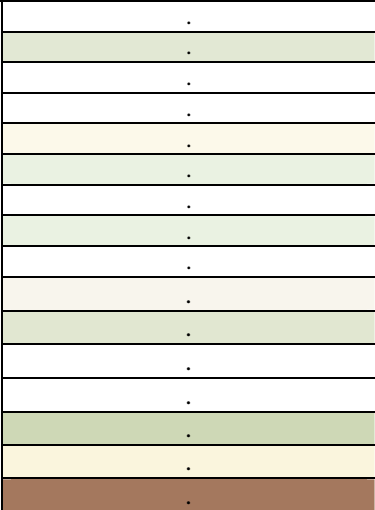
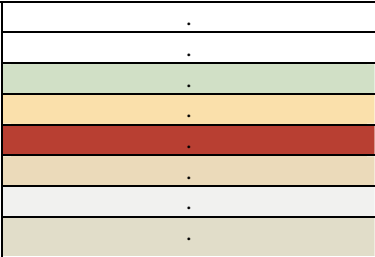
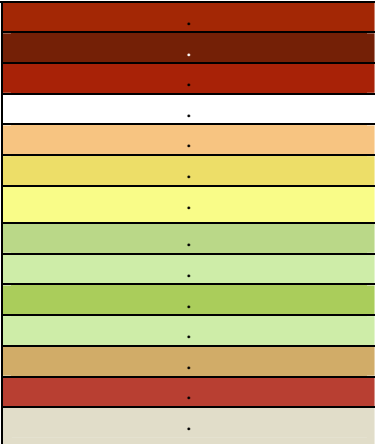
18	12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		12	-farba ugrowa -farba białoróżowa -farba jasna Siena -farba szaroróżowa -farba szaroróżowa -farba siena ciemna -farba biała -farba siena ciemna -farba biała -farba siena ciemna -farba seledynowa -farba ugier ciemny -drewno
----	--	---	----	---

.19	11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		11	-farba biała -farba biała -farba żółto-oliwkowa -farba żółto-oliwkowa -farba brązowa -farba jasnobrązowa -farba jasnoszara -farba biała -farba jasnoszara -farba biała -pokost -drewno
-----	--	---	----	---

Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
---------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------------	-------------------

20	20		20	-farba ciemna Siena
	19			-farba ciemna Siena
	18			-farba ciemna Siena
	17			-farba brązowa
	16			-farba ciemna Siena
	15			-farba ciemna Siena
	14			-farba ciemna Siena
	13			-farba brązowa
	12			-farba jasnobrązowa
	11			-farba ciemnoróżowa
	10			-farba ciemna Siena
	9			-farba ugrowa
	8			-farba żółto-oliwkowa
	7			-farba żółto-oliwkowa
	6			-farba brązowa
	5			-farba jasnobrązowa
	4			-farba biała
	3			-farba jasnoszara
	2			-farba biała
	1			-farba jasnoszara
	0			-drewno

21	22		21	-farba ciemna Siena
	21			-farba ciemna Siena
	20			-farba ciemna Siena
	19			-farba brązowa
	18			-farba ciemna Siena
	17			-farba ciemna Siena
	16			-farba ciemna Siena
	15			-farba brązowa
	14			-farba jasnobrązowa
	13			-farba ciemnoróżowa
	12			-farba biała
	11			-farba ciemna Siena
	10			-farba brązowa
	9			-farba ugrowa
	8			-farba żółto-oliwkowa
	7			-żółto-oliwkowa
	6			-farba brązowa
	5			-farba jasnoszara
	4			-farba biała
	3			-farba jasnoszara
	2			-farba biała
	1			-drewno
	0			

Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
22	5 4 3 2 1 0		5	-farba biała -farba biało-szara -farba biało-szara -farba błękitna -pobiała -zaprawa wapienna
23	15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		15	-farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biała -farba biało-zielona (oryginalna) -farba biała -drewno
24	7 6 5 4 3 2 1 0		7	-farba biała -farba biało-zielona -farba biała -jasnobeżowa -farba ciemnoczerwona (oryginalna) -farba jasnobeżowa -pobiała -zaprawa wapienna
25	13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0		13	-farba Siena ciemna -farba brązowa -farba Siena ciemna -farba biała -farba beżowo-pomarańczowa -farba żółta -farba żółta -farba seledynowa -farba jasnozielona -farba zielona -farba seledynowa -farba beżowa -farba czerwona -zaprawa cem.-wapienna

Symbol próbki	Warstwy chronologicznie	Oznaczenia graficzne warstw	Ilość warstw w przekroju próbki	Określenie warstw
---------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------------	-------------------

26	17	.	17	-farba biała
	16	.		-farba biała
	15	.		-farba biała
	14	.		-farba biała
	13	.		-farba szara
	12	.		-farba biała
	11	.		-farba beżowo-pomarańczowa
	10	.		-farba żółta
	9	.		-farba żółta
	8	.		-farba żółta
	7	.		-farba seledynowa
	6	.		-farba jasnozielona
	5	.		-farba zielona
	4	.		-farba seledynowa
	3	.		-farba zielona
	2	.		-farba beżowa
	1	.		-pobiała
	0	.		-zaprawa wapienna

27	12	.	12	-farba ugrowo-brzoskwiniowa
	11	.		-farba ugrowo-brzoskwiniowa
	10	.		-farba ugrowo-brzoskwiniowa
	9	.		-farba żółta
	8	.		-farba seledynowa
	7	.		-farba zielona
	6	.		-farba zielona
	5	.		-farba zielona
	4	.		-farba seledynowa
	3	.		-farba szaro-niebieska
	2	.		-farba beżowa
	1	.		-pokost
	0	.		-drewno

5.2. BADANIE SKŁADU ZAPRAW.

METODYKA.

Badaniu przeprowadzono w celu określenia zawartości zapraw. Pobrane wcześniej próbki wysuszono i zadano nadmiarem 2M HCl. Po 24 godzinach roztwór próbki rozdrobniono bagietką i roztwory przesączono. Następnie sączone wysuszono do stałej masy i wyliczono procentową zawartość części nierozpuszczalnych w kwasie w procentach masowych. Wyodrębnione w ten sposób kruszywo poddano obserwacjom mikroskopowym dla oznaczenia przybliżonego składu jakościowego. Pozostały po trawieniu wypełniacz próbek B i C z dużą zawartością frakcji pelitowej przesiano przez sito o oczku 0,1 mm w celu jej oddzielenia. Następnie wyliczono stosunek spoiwa do wypełniacza.

Wykonano także badanie, które miało wykazać jakie było spoiwo najwcześniejszej warstwy nałożonej na oryginalny tynk we wnętrzach.

DO BADAŃ POBRANO NASTĘPUJĄCE PRÓBKI:

Próbka A – tynk z korytarza głównej bryły budynku, na parterze.

Próbka B – profil gzymsu poddachowego z lewej strony ganku głównego wejścia.

Próbka C – tynk zewnętrzny, nakrapiany, na parterze elewacji frontowej.

Próbka D – fragment gzymsu prawego pilastra wspierającego ganek głównego wejścia.

Próbka A - to fragment białej, kruchej zaprawy z dużą ilością kruszywa o zróżnicowanej wielkości. Na powierzchni tynku widoczne są warstwy malarskie.

Próbka B – zawiera żółtawą, bardzo twardą zaprawę o mniejszej ilości kruszywa, posiada profilowaną, wygładzoną powierzchnię.

Próbka C – zawiera fragment jasnoszarego, bardzo twardego, tynku o fakturowanej powierzchni powleczonej substancją zabezpieczającą.

Nr próbki	Spoiwo	% części nierozpuszczalnych w HCl			% zawartości węglanów	Stosunek spoiwa do wypełniacza	Główny składnik wypełniacza	Inne składniki.
		razem	w tym					
			% frakcji pelitowej	% zawartości kruszywa				
A	wapienne	76,9	-	-	23,1	1:3	Kwarc o bardzo zróżnicowanej wielkości ziaren, słabo obtoczony	Skalenie, okruchy skał obcych (do 7mm), niezidentyfikowane minerały ciemne, glaukonit, okruchy ceramiczne, włókna drewniane i roślinne
B	cementowo-wapienne	66,1	7,2	58,9	33,9	1:1,5	Kwarc o różnej wielkości ziaren i różnym stopniu obtoczenia	Skalenie, glaukonit, niezidentyfikowane minerały ciemne
C	cementowo-wapienne	73,1	6,0	67,1	26,9	1:2	Kwarc o różnej wielkości ziaren i różnym stopniu obtoczenia	Skalenie, niezidentyfikowane minerały ciemne, biotyt, glaukonit, włókna roślinne

WNIOSEK.

Zaprawa z próbki A (z korytarza na parterze) jest wapienna, a próbki zapraw z elewacji są cementowo-wapienne. Różnią się one między sobą pod względem ilościowym i jakościowym. Zaprawa z profilu jest twardsza, trudniej rozkłada się w 2M HCl, zawiera większą ilość spoiwa. Niewykluczony jest dodatek substancji modyfikującej (np. krzemianów), ale można to potwierdzić dopiero na drodze badań petrograficznych.

Badanie potwierdziło przypuszczenie, że tynki wewnętrzne to oryginalne wyprawy wapienne. Duża zawartość spoiwa cementowego może świadczyć o tym, że tynk elewacyjny nie jest oryginalny. Brak znaczących różnic między zawartością próbek B i C, oraz duża zawartość spoiwa w próbce B, podpowiada, że teza, mówiąca o tym, że profilowania poddachowe ganku głównego wejścia są oryginalne, jest nieprzekonująca.

5.3. BADANIE SPOIWA ORYGINALNEJ WARSTWY MALARSKIEJ

Badanie spoiwa oryginalnej (najwcześniejszej) warstwy malarskiej wykonano na próbce A pobranej z korytarza na parterze głównej bryły budynku i na próbce D pobranej z profilu prawego pilastra wspierającego ganek głównego wejścia.

Próbka A składała się z bardzo wielu warstw. Na białej zaprawie leżała ugrowa przecierka pokryta warstwą w tym samym kolorze. Na niej widoczna była cienka, jasnozielona warstwa, na której spoczywała gruba warstwa kremowa przykryta dwoma bardzo cienkimi – brązową i czarną. Nie były one zachowane w całej próbce. Kolejne warstwy przemaalowań to jasnozielona (ciemniejsza i bardziej krucha od poprzedniej), oraz ugrowa i dwie białe.

	Biała.
	Biała.
	Ugrowa.
	Jasnozielona
	Czarna.
	Brązowa.
	Kremowa
	Jasnozielona farba (syntetyczna)
	Ugrowa farba.
	Ugrowa zaprawa.
	Biała zaprawa.

Przebieg badania.

- a/ Po zadaniu 2M NaOH ugrowa zaprawa i leżąca na niej ugrowa warstwa powoli zmydlały się z wydzieleniem brunatnych smug spoiwa, jaśniejąc przy tym. Warstwa jasnozielona lekko mięknie zachowując swoją strukturę.
- b/ Po wyprażeniu warstwy ugrowe szarzeją, kruszeją, warstwa jasnozielona staje się biała i krucha.
- c/ W żadnej z warstw nie wykryto obecności kleju glutynowego, kazeiny ani substancji białkowych.
- d/ W trakcie podgrzewania w 2M HCl rozpuszcza się część węglanowa, spoiwo brunatnieje i ulega zwęgleniu.

WNIOSEK.

Warstwy ugrowe, przecierka i warstwa malarska, zostały nasycone podgrzanym olejem lub pokostem. Ugrowe zabarwienie pochodzi od spoiwa. Warstwa jasnozielona zawiera spoiwo syntetyczne, dlatego jest wtórna.

W próbce D zbadano spoiwo najwcześniejszej, jasnoczerwonej warstwy zachowanej na niektórych fragmentach zaprawy.

Przebieg badania.

a/ W 2M NaOH warstwa nie ulega zmianom.

b/ Po wyprażeniu próbka kruszeje. W pozostałości nie wykryto kazeiny.

c/ W końcowym etapie reakcji z ninhydriną roztwór zabarwia się na fioletowo co wskazuje na obecność substancji białkowych.

WNIOSEK.

W spoiwie warstwy jasnoczerwonej występuje białko. Prawdopodobnie jest ono jajowe. Wynik ten może podpowiadać, że czerwona farba jest oryginalna, lub wymalowano nią profile pilastrów ganku nieco później.

5.4. TABELARYCZNE ZESTAWIENIE ORYGINALNYCH KOLORÓW WNĘTRZ.

Miejsce wymalowania	Kolor wykończenia	Symbol wg NCS
Okna	szaro-biało-zielone	S0505-G50Y
Drzwi na II piętrze	jasno zielony	S1005-G20Y
Drzwi główne	mazerunek ugrowo-oliwkowy	S4040-G90Y (oliwka) S4040-Y40R (ugier)
Fragmenty ramiaków drzwi	ciemno bordowy	S5540-Y90R
Lamperia - klatka schodowa	jasno pomarańczowy	S1030-Y30R
Pasek ograniczający lamperię na klatce schodowej	ciemna czerwień	S4550-Y80R
Lamperia – hall, parter	jasno-oliwkowy	S2030-Y10R
Pasek ograniczający lamperię w hallu	ciemna czerwień	S4550-Y80R
Sklepienie przedsionka	jasny błękit	S0507-R80B
Metalowa balustrada schodów	jasno żółta	S0510-Y20R
Drewniane poręcze klatek schodowych	czarna	S 8005-Y80R
Listwy przypodłogowe	ciemno ugrowa	S4040-Y40R
Poręcz schodów prowadzących na strych	brązowy	S7020-Y70R
Tralki schodów prowadzących na strych i półeczki schodów	jasno beżowy	S2020-Y30R
Lamperia przy schodach prowadzących na strych	jasno beżowy	S0505-Y30R
Sklepienie ganku	jasno beżowy	S0505-Y30R
Profil pilastra ganku	ceglasto-czerwony	S3560-Y80R

WNIOSKI

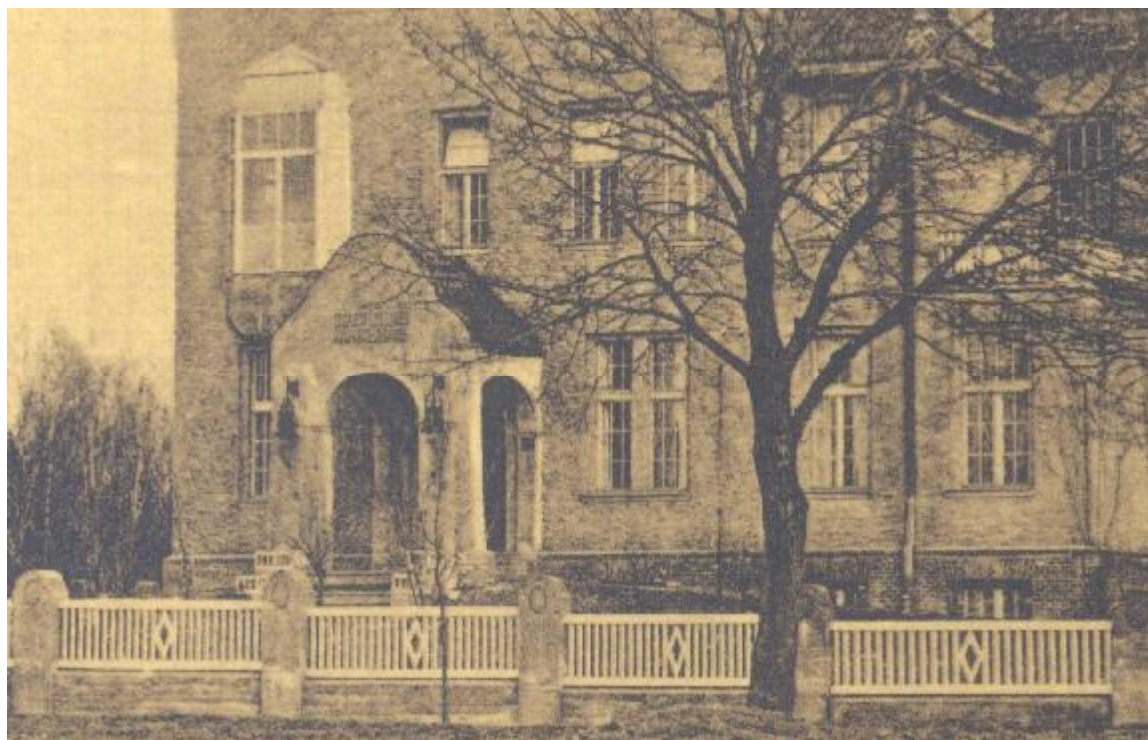
Badania składu zapraw wykazały, że tynk elewacyjny nie jest oryginalny. Zachłapane zaprawą tynkarską rury spustowe i zatopione w zaprawie kable na elewacji frontowej potwierdzają, że obecny tynk narzucono najprawdopodobniej na początku lat osiemdziesiątych. Możliwe, że było to w 1983 roku, przy okazji wymiany rynien i rur spustowych lub później. Tynk nie koniecznie był wymieniony w całości, lecz mógł być uzupełniany. Badanie budynku jednak nie potwierdziło tej teorii. Nie odnaleziono innej zaprawy, która mogłaby uchodzić za oryginalną. Jak widać na zamieszczonym poniżej powiększeniu historycznej fotografii wykonanej w 1910 roku, elewacja szpitala pierwotnie była otynkowana tynkiem nakrapianym. Był on jednak drobniejszy i staranniej wykonany niż obecny. Nie ma żadnych możliwości wykazania czy pierwotnie tynk elewacyjny był malowany i jaki był kolor elewacji. W tej chwili tynk jest niebarwiony i niemalowany.

Na wszystkich elewacjach budynku zauważalne są wprowadzone zmiany. Nad drzwiami i frontowym tarasem zamontowano blaszane daszki, przy wejściach dobudowano murki, w połaci dachowej głównej bryły, od strony pd-wsch, wykonano wystawkę okienną. Ganek głównego wejścia w dość dużym stopniu przebudowano.

Fot. 2 Fragment elewacji frontowej w 1910 roku. W tle widoczny oryginalny tynk nakrapiany.

Dzięki porównaniu powiększenia fragmentu elewacji frontowej z dawnej fotografii, z tym samym fragmentem sfotografowanym współcześnie zaobserwowano zmiany jakim podano ganek.

Fot. 3, 4 Gank wejścia głównego. Fot. wykonane prawdopodobnie ok. 1913 i w 2010.

Na fotografii wykonanej około roku 1913 widać, że boczne prześwity w ganku były kiedyś większe. Światło otworów sięgało niżej. Można dokładniej to prześledzić porównując na jakiej wysokości przebiega parapet okien z prawej strony ganku i linia ceglano-cokołu. Zdjęcie to dowodzi, że pierwotnie nie było bocznych murków na ganku. Przy dalszym dokładnym porównaniu okazuje się, że na starej fotografii nie widać okna piwnicznego na prawo od ganku. Widoczna jest za to skośna linia na tle cokołu. Linia ta to rampa podjazdowa na ganek. Występowała ona symetrycznie z obu stron ganku. Zauważyć też można, że inaczej wyglądały murki ograniczające schody. W tej chwili murki te zwieńczone są betonowymi skosami powtarzającymi kąt nachylenia schodów. Oryginalne murki natomiast miały formę schodkową. Prawdopodobnie obłożone były prostokątnymi płytkami z bardzo szerokimi, białymi spoinami. Przy przebudowie ganku posłużono się białą cegłą betonową (fot.31). Na frontowej ścianie ganku wisiały po bokach ozdobne lampy, a na szczycie widniał wypukły napis, który najprawdopodobniej brzmiał „STADT SOLDAU (?) KRANKENHAUS.

Wnętrza budynku wyposażone były oszczędnie ale funkcjonalnie. Dekoracyjność wewnątrz nie ograniczała się do prostego wymalowania ścian. Tynki na ścianach najpierw były gruntowane pobiałą i impregnowane rozgrzanym olejem lub pokostem. Później miały wymalowane lamperie w kolorze jasnobezowym i bladopomarańczowym. Lamperie sięgały około 163 cm i wykończone były od góry ciemnoczerwoną linią o szerokości około 2 cm. Hall na parterze głównej klatki schodowej wymalowany był nieco inaczej. Ściany były w kolorze oliwkowo-pomarańczowym do wysokości ok. 50 cm pod sufitem, gdzie wykończono je, jak w innych miejscach, ciemnoczerwoną linią. Ustalono, że sklepienie w przedsionku głównego wejścia wyróżniało się delikatnie błękitnym odcieniem. Drzwi malowano na kolor biały o lekko szaro-oliwkowej tonacji. Na II piętrze były nieco ciemniejsze, już wyraźnie szaro-oliwkowe. Ramy drzwi od strony zamka i dolnej listwy cokołowej malowano na ciemnobordowo. Zapewne ułatwiało to utrzymanie czystości i dostrzeżenie drzwi w półmroku.

Dopełnieniem dekoracji wewnątrz były drobne detale wykończeniowe, takie jak metalowa balustrada klatek schodowych, okucia drzwi (zachowały się tylko małe szyldy klamek drzwi wind spożywczych), uchwyty kratek wentylacyjnych czy bardzo estetycznie zaprojektowana stolarka drzwiowa na przykład w drzwiach wahadłowych na korytarzu ze szczególnie wyszukany kształtem szprosów. Wyjątkowym akcentem dekoracyjnym są doskonale zachowane witraże w dwóch oknach głównej klatki schodowej. Posadzki wyłożone

były sześciobocznymi szarymi płytkami ceramicznymi jakie częściowo zachowały się w toaletach i przed głównym wejściem.

6. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

Obiekt ma być przeznaczony na dom kultury, dlatego wymaga kompleksowego remontu, wymiany wszelkich starych instalacji i montażu nowych, odpowiedniej adaptacji wnętrza, remontu elewacji i zagospodarowania przestrzeni wokół. O zakresie planowanych prac, ich przebiegu i nowych problemach pojawiających się w czasie ich realizacji, powinien być informowany Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Część wewnętrzna.

Remont wnętrza obejmować może częściową przebudowę ścian i w efekcie zmiany w podziałach przestrzennych budynku, jednak należy wprowadzić konstrukcyjne rozwiązania zastępcze w przypadku naruszania ścian nośnych. Działania te są niezbędne dla przygotowania odpowiedniego zaplecza dla nowych funkcji jakie ma pełnić budynek. W miarę możliwości ewentualną przebudowę wnętrza należy ograniczyć do niezbędnego minimum. Zmiany nie powinny dotyczyć wprowadzenia nowych lub przesuwania, zmiany wielkości czy likwidacji oryginalnych, zewnętrznych otworów okiennych i drzwiowych.

Dopuszcza się wymianę wszelkich instalacji niezbędnych dla funkcjonowania obiektu: wodociągowej, kanalizacyjnej, elektrycznej, gazowej itp. Nowe instalacje (np. klimatyzacyjna) powinny być montowane w sposób dyskretny, w miejscach najmniej eksponowanych, tak aby były niewidoczne od frontu i nie stwarzały konieczności niszczenia detali zdobiących bryłę budynku. Inne instalacje zewnętrzne, jak np. oświetlenie, sieć telefoniczna, internetowa czy alarmowa powinny być założone w specjalnych osłonkach pod tynkiem lub ukryte wewnątrz budynku, w kanałach i szybach pozwalających na nieniszczący dostęp do nich w razie konieczności wymiany lub naprawy.

Nie zaleca się wymiany tynków wewnętrznych, lecz konserwację ścian polegającą na usunięciu starych powłok malarskich, oraz wzmocnieniu, wyrównaniu i malowaniu tynków. Wszystkie oryginalne drzwi należy poddać fachowej konserwacji z uzupełnieniem o stylizowane okucia. Należy chronić przed zniszczeniem jedyną oryginalną i niemal kompletną posadzkę w piwnicy.

Dopuszcza się możliwość rozbiórki i przeniesienia poidła z hallu głównego. W takiej sytuacji kafle powinny być poddane zabiegom konserwatorskim, a poidło odtworzone w nowym miejscu, które zostanie wybrane w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Część zewnętrzna.

Należy przywrócić, możliwie wierną oryginałowi, zewnętrzną bryłę budynku. Niedopuszczalna jest rozbudowa zabytkowego budynku polegająca na zmianach w jego obrysie, podziałach elewacji, zmian wysokości czy kąta nachylenia dachu. Zaleca się konserwację wszystkich elewacji budynku z wymianą tynku. Nowe tynki należy wykonać na wzór oryginalnych, w technice nakrapianej. Faktura nowych tynków powinna być drobniejsza niż tynków obecnych. W związku z brakiem możliwości określenia na podstawie badań oryginalnej kolorystyki elewacji, wybór koloru należy uzgodnić z Urzędem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Należy zaznaczyć, że kolor nie powinien być zbyt nasycony, ale zgodny z duchem epoki w jakiej powstał budynek.

Zaleca się całkowitą wymianę dachówek na nowe, o tym samym kształcie, wielkości i kolorze jakie występują obecnie.

Sugeruje się pozostawienie i konserwację jak największej ilości oryginalnych okien. Dopuszczalna jest wymiana okien zaopatrzonych w uszkodzone i niekompletne mechanizmy uchylające górne skrzydła, a także najbardziej zniszczone, nieszczelne okna strychove. Nowe okna powinny powtarzać kształt i podziały starych. Materiałem, z którego powinny być wykonane nowe okna jest naturalne drewno zabezpieczone wspólnie stosowanymi powłokami malarskimi.

Badania wykazały, że stolarce okiennej należy nadać kolor biały. Farba powinna tworzyć powłokę matową lub półmatową. Dopuszczalny jest montaż okien w nowoczesnej technologii szyb zespolonych, należy jedynie dopilnować aby podziały skrzydeł, profile ślemion i listew przemykowych były możliwie najwierniejsze oryginałowi. Wskazane jest także aby okna i drzwi były wyposażone w stylizowane okucia, szyldy i klamki. Należy ze szczególną dbałością odtworzyć pierwotny wygląd drzwi głównych. Posiadały one z obu stron unikalną dekorację mazerunkową, która powinna być poddana konserwacji. Inne, nieoryginalne drzwi zewnętrzne należy wymienić na drewniane, ramowo – płycinowe, wykonane na wzór dawnych i zaopatrzone w odpowiednio dobrane, stylizowane okucia.

Malowanie.

Elewację zaleca się malować po wysezonowaniu tynków, tzn. przynajmniej po czterech tygodniach od ich narzucenia. Poleca się farby silikatowe, które dają bardzo trwałe wymalowania, nie tworzą barier dla odparowywania wody, doskonale kryją i scalają różnice pomiędzy starym materiałem, a nowym uzupełnieniem. Dopuszcza się montaż na elewacjach stylowego oświetlenia podkreślającego bryłę budynku np. pomiędzy oknami.

Przestrzeń wokół budynku.

Należy bezwzględnie zadbać o właściwe odprowadzenie wody opadowej z rur spustowych. Woda nie powinna z nich wypływać bezpośrednio pod mury budynku. Najwłaściwsze jest wpuszczenie rur spustowych do studzienek, a stamtąd odprowadzenie wody systemem drenów.

7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.

Część zewnętrzna.

1. Wymiana pokrycia dachu w całości. Usunięcie starych dachówek. Kontrola stanu zachowania odeskowania i więźby dachowej. Profilaktyczne odkażanie więźby.
2. Wymiana niektórych, uszkodzonych (przegniłych desek), założenie izolacji przeciw wilgotnościowej na odeskowanie. Dezynfekcja powierzchni, na których stwierdzono przed przystąpieniem do prac lub w trakcie ich prowadzenia, wzrost mikroorganizmów preparatem grzybo- i glonobójczym.
3. Demontaż blaszanych osłon na attykach. Konserwacja attyk. Dezynfekcja. Wzmacnianie i uzupełnianie pęknięć i ubytków.
4. Konserwacja drewnianej wieżyczki.
 - Wymiana mocno uszkodzonych części odeskowania.
 - Impregnacja drewna impregnatem zabezpieczającym przed owadami i porostem mikrobiologicznym.
 - Uzupełnienie ubytków w drewnie poprzez flekowanie i kitowanie. Flekowanie ubytków odpowiednio dobranym i wysezonowanym drewnem lub wypełnienie kitem Epoxi-Holzersatzmasse firmy Remmers.
 - Wymiana i naprawa blaszanego pokrycia wieżyczki.
 - Zabezpieczenie antykorozyjne i antypożarowe drewna. Malowanie drewna farbą Aidol Deckfarbe firmy Remmers w kolorze ciemno brązowym.
5. Rozbiórka przybudówki w strefie piwnic od strony parku. Rozbiórka prowizorycznych daszków nad wejściami do budynku.
6. Konserwacja metalowych balustrad. Oczyszczenie ze starej farby i malowanie farbą antykorozyjną (wysokocynkową).
7. Dezynfekcja ceglanego cokołu, ganków i murków przy wejściach do budynku preparatem grzybo- i glonobójczym, np preparat Algat do niszczenia glonów, oraz Boramon do niszczenia porostów. Oba preparaty są produktami firmy Altax. Możliwe

jest użycie mieszanki w/w preparatów. Inne polecane preparaty to Preventol R-80, do oczyszczania z porostów i glonów, stosowany w stężeniu 1% lub Sto Prim Fungal firmy Sto Ispo lub Algicid Plus firmy Keim. Do zabezpieczania przed ponownym porastaniem ścian skuteczny jest preparat Lichenicyda 264, prod. Bresciani, stosowany w stężeniu 2-5%.

8. Wykucie starych, niewłaściwie wykonanych uzupełnień ubytków w ceglach (ok. 4m²) i usunięcie zniszczonych spoin.
9. Miejscowe wzmacnianie najbardziej osłabionych, niestabilnych powierzchni cegieł (ok. 10 m²). Polecany Funcosil KSE 300 firmy Remmers.
10. Czyszczenie cokołu z graffiti itp.(ok.25m²). Metoda chemiczno-fizyczna - pasty + myjka wysokociśnieniowa, czyszczenie strumieniem pary). Do usuwania starych powłok malarskich polecane są preparaty typu Sto-Fassadenabbeizer firmy Sto-Ispo lub Keim Disprrrsionsentferner, Graffiti-Entferner firmy Remmers lub Remosol firmy Inco-Veritas.
11. Skucie tynków w zamurowanych trzech otworach po oknach piwnicznych od strony wschodniej. Zamurowanie otworów równo z licem cokołu przy użyciu odpowiednio dobranej, identycznej z oryginalną, cegły.
12. Przemurowanie luźnych i uszkodzonych cegieł w cokole, murkach przy wejściach i attykach (ok. 12m²).
13. Uzupełnianie ubytków w ceglach cokołowych(ok. 20m²). Jeżeli ubytek w cegle wnosi 40% lub więcej jej objętości, należy ją wykuć i wmurować nową, możliwie najwierniejszą oryginałowi. Mniejsze ubytki należy uzupełnić odpowiednio dobranymi zaprawami mineralnymi. Możliwe jest zastosowanie firmowych, gotowych zapraw np Natur und Sandstein – Restaurier Mörtel – NSR firmy Tubag Sto-Ispo lub Restauriermörtel firmy Remmers. Uzupełnienia mogą być zakładane w grubościach od 0,5 cm do 2 cm. W przypadku większych ubytków, uzupełnienia należy zakładać wielowarstwowo.
14. Wymiana spoin na nowe, jednolite, wykonane w zaprawie wapiennej. Spoiny powinny być płaskie, cofnięte od lica cegły na ok. 2-3 mm. Zaprawa powinna się składać z piasku o

granulacji takiej jak spoina oryginalna, wysokiego gatunku wapna dołowanego i pigmentów. Proporcje spoiwa do kruszywa 3:1. Do spoinowania można zastosować mieszane spoiwo oparte na bazie białego wapna gaszonego i szarego wapna trasowego (prod. Tubag STO-Ispo) z odpowiednimi pigmentami lub gotową zaprawę wapienną do fugowania np Funcosil Fugenmörtel z trassem.

15. Czyszczenie gzymsów i innych detali ganków z łuszczącej się farby. Delikatne czyszczenie ręczne przy pomocy skalpeli, szczotek ryżowych i niewielkiej ilości wody. W przypadku występowania trudności z usunięciem, możliwe doczyszczanie chemiczne.
16. Skucie zewnętrznych tynków z pominięciem opasek szczytów attyk i profilowań sztukatorskich na obu gankach. W przypadku odkrycia pod tynkiem pęknięć lub szczelin w murze, uzupełnić je mineralną zaprawą iniekcyjną np. Universalputz o uziarnieniu do 1,3 mm firmy Keim lub Verpressmörtel G/M HSV-P firmy Sto-Ispo.
17. Usunięcie z elewacji starych instalacji (odgromowa, elektryczna), haków i mocowań oraz metalowego komina wentylacyjnego znajdującego się na ścianie północnej.
18. Naprawa (uzupełnienie) betonowych schodów od strony wschodniej.
19. Konserwacja uszkodzonych detali sztukatorskich – gzymsy filarów na gankach, profile pod dachami ganków, tynk na attykach.
Przy konserwacji detali początkowo należy wzmocnić powierzchnie pyłące się i osypujące się, a następnie wypełnić pęknięcia i odspojenia. Uzupełnienia wykonać z zaprawy wapiennej. Można zastosować także gotowe zaprawy specjalistyczne. Do zatarcia małych rys stosuje się trwale elastyczną, silikatową masę Sto- Rissfüller fein prod. Tubag-Sto. Drobne ubytki uzupełnia się mineralną, drobnoziarnistą masą Sto Faserputz. Do uzupełnień z ręki nadaje się także elastyczna zaprawa z mikrowłóknami – Historischer Mauer, Putz und Fugenmörtel HMF lub zaprawa Funcosil Feinzugmörtel prod. Remmers.

Większe ubytki profilowania należy odtworzyć przy zastosowaniu tradycyjnej techniki ciągniętej, to znaczy przy zastosowaniu odpowiednio przygotowanych szablonów.

Ostatnie warstwy można wykonać z drobnoziarnistej zaprawy Feinzugmörtel firmy Remmers (uziarnienie do 0,5 mm) lub z mikrowłóknami do profili ciągnionych – Stuckoplan spezial STW firmy Sto-Ispo.

20. Tynkowanie budynku. Wykonanie nowych tynków wapienno-trassowych lub wapienno-cementowych na bazie białego wapna gaszonego w technice nakrapianej. Faktura nakrapiana powinna być jednolita na całej elewacji i o znacznie drobniejszej fakturze niż tynk obecny.

Odtworzenie gzymsów podokiennych we wszystkich oknach i sklepień krzyżowych dwóch ganków. Gzymsy należy wykonać tradycyjną metodą ciągnioną, przy użyciu szablonu.

21. Konserwacja oryginalnej stolarki okiennej. Czyszczenie witraży, uzupełnienie ubytków ołowiu i wymiana pękniętych szkieł.

Inwentaryzacja rysunkowo-pomiarowa pozostałych, oryginalnych okien. Wymiana starych okien na nowe, drewniane, wykonane na wzór dawnych.

Oczyszczenie ze starych przemaalowań metodą termiczną (nagrzewnica powietrza) i ścierną (drobne papiery ściernie). Odpylenie, szpachlowanie kitami żywicznymi (żywica poliestrowo-styrenowa lub epoksydowa), malowanie farbą ftalową lub olejno-ftalową (matową).

22. Hydrofobizacja szczytów attyk po kilkutygodniowym wysezonowaniu uzupełnień i napraw tynków. Do hydrofobizacji można zastosować Funcosil SNL – preparat płynny, służący do impregnacji tynku, cegieł, betonu i naturalnych kamieni porowatych, prod. firmy Remmers.

23. Wymiana pięciu starych drzwi zewnętrznych na nowe, drewniane.

24. Montaż nowych obróbek blacharskich – parapety, rynny, rury spustowe. Wykonanie właściwego odprowadzenia wody opadowej (blacha cynkowa).

25. Zagospodarowanie terenu wokół murów budynku - wykonanie opasek żwirowych.

Część wewnętrzna.

1. Mechaniczne usunięcie przemaalowań ze ścian.
2. Kontrola stanu zachowania najwcześniejszych warstw tynku i wzmacnianie osypujących się oryginalnych fragmentów poprzez nasycanie odpowiednim preparatem gruntującym. Polecany jest Contact-Plus firmy Keim lub Sto-Prim Silicat. Można, w razie konieczności zastosować inne środki do wyrównywania chłonności podłoża.
3. Naprawa pękających i zabrudzonych zaciekami sufitów. Oczyszczenie z farby powierzchni tynkarskiej. Usunięcie zniszczonych fragmentów tynku.
Wzmocnienie powierzchni niestabilnych, osypujących się preparatem Contact-Plus firmy Keim i uzupełnienie tynków.
4. Uzupełnienie tynków poprzez wykonanie wstępnej obrzutki uzupełniającej-podkładowej, a następnie drobnoziarnistej warstwy wykończeniowej. Wypełnienie pęknięć i szczelin mineralną zaprawą iniekcyjną, podkładową, uzupełniającą ubytki. Można zastosować uniwersalną zaprawę cementowo-wapienną, zbrojoną włóknem szklanym KEIM Universalputz o uziarnieniu do 1,3 mm. lub StoPrep Miral firmy Sto-Ispo. Warstwa wykończeniowa, niezbrojona włóknem, drobnoziarnista.
5. Sezonowanie tynków.
6. Konserwacja drewnianych i metalowych elementów klatek schodowych.
7. Malowanie ścian i sufitów.
Początkowo należy wyrównać i zagruntować powierzchnię. Do szpachlowania drobnych nierówności drobnoziarnista szpachlówka wapienna Keim Athenit - Liscio
Malowanie farbą wapienną, np. Keim Athenit-Fondo lub Keim Athenit – Forte.
Do wymalowań lamperii polecana jest farba krzemianowa Keim Quarzil. Możliwe jest zastosowanie tańszych rozwiązań, np. farby akrylowe.
8. Konserwacja kafli ceramicznych poidła w hallu, w pustce głównej klatki schodowej.

8. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 5,6 Widok ogólny elewacji frontowej- północno – zachodniej.

Fot. 7 Widok ogólny od strony południowo – wschodniej.

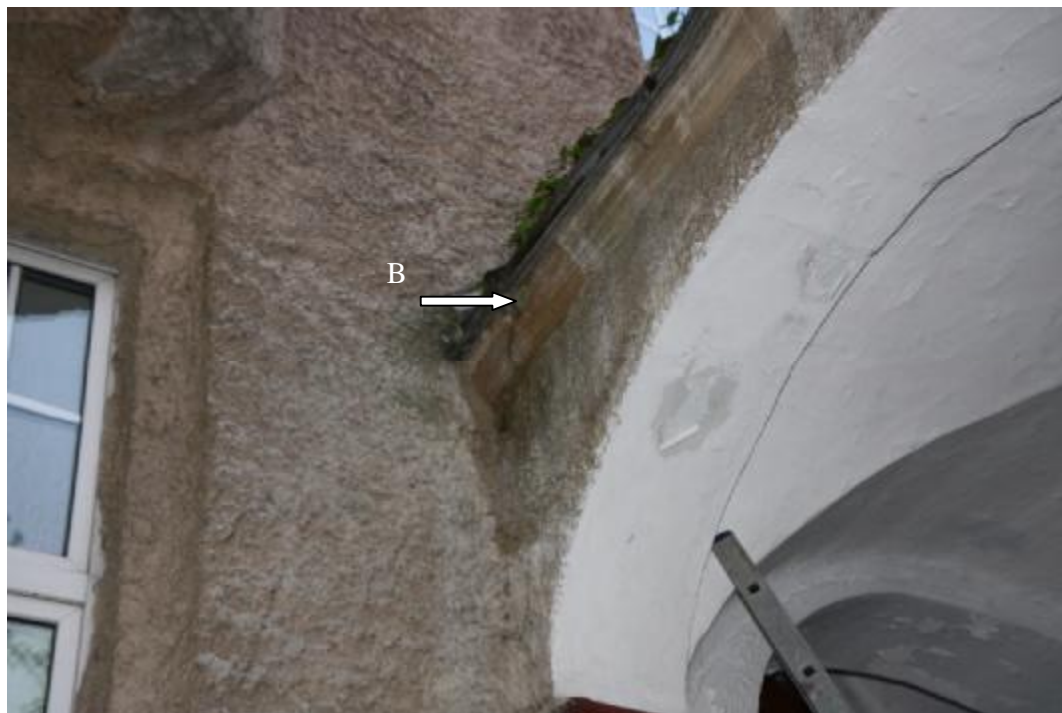
Fot. 8 Widok ogólny od strony południowej.

Fot. 9, 10 Wejście główne do budynku. Ganek nieco przebudowano. Wtórne jest pierwszych sześć stopni schodów (brak kapinosów) i murki ograniczające je po bokach.

Fot 11, 12 Ganek głównego wejścia.
Widoczne uszkodzenia dachu.
Pierwotnie z obu boków ganku
były podjazdy.

Fot 13, 14 Na ganku głównego wejścia, przy wtórnym tynku nakrapianym, zachował się profil gzymsu poddachowego. Zaznaczono miejsce pobrania próbki do badań tynku.

Fot. 15 Widok ogólny dachu głównego skrzydła budynku. Po prawej stronie znajduje się elewacja frontowa.

Fot. 16 Fragment dachu nad lewym ryzalitem elewacji frontowej (nad wejściem głównym). Widoczne silne uszkodzenia dachówek.

Fot. 17 Widok ogólny elewacji od strony północno – wschodniej (od strony parku).

Fot. 18 Fragment elewacji północno – wschodniej. Mały ganek z bocznym wejściem do budynku.

Fot. 19 Fragment elewacji Pn-Wsch. Przy schodach prowadzących na ganek wtórnie dobudowano pomieszczenie piwniczne. W ten sposób zasłonięto częściowo cokół i oryginalne otwory okienne. Na lewo od tej przybudówki zamurowano skrajny otwór okienny w piwnicy. Brak właściwego odprowadzenia wody opadowej jest przyczyną znacznych zniszczeń muru jakie wystąpiły z tej strony.

Fot. 20 Fragment uszkodzonego i prowizorycznie łątanego dachu od strony Pn-Wsch.

Fot. 21 Boczne wejście do budynku na elewacji Pd – Wsch Za drzwiami znajduje się obecnie niedostępny, mały przedsionek. Dwuskrzydłowe drzwi pierwotnie miały oszklone kwatery. Przed wejściem leżą oryginalne, sześcioboczne płytki ceramiczne.

Fot. 22, 23 Fragment schodów i murów przy wejściu na mały ganek od strony Pn – Wsch. Cegły mocno popękane, wykruszające się, brudne, porośnięte glonami i grzybami. Na powierzchni widoczne wtórne, bardzo niestaranne spoinowanie. Mur pozostawał bardzo długo w silnym zawilgoceniu.

Fot. 24 Elewacja Pd – Zach

Fot. 25 Fragment elewacji Pd – Zach. Zewnętrzna, betonowa warstwa schodów traci przyczepność i pęka. Podobne pęknięcia występują na betonowych murkach.

Fot. 26 Fragment elewacji Pd-Wsch. W tym miejscu dużą część cokołu uzupełniono nową cegłą.

Fot. 27 Uzupełnienia ubytków w ceglach wykonane zaprawą niewłaściwie dobraną pod względem koloru i faktury.

Fot. 28 Widoczne na rurze spustowej ślady zachłapania zaprawą tynkarską świadczą o tym, że tynk obecny na elewacji jest wtórny.

Fot. 29 Fragment parapetu na elewacji Pd-Wsch. Widać, że tynk zarzucono na obróbki blacharskie. Potwierdza to jego wtórność.

Fot. 30 Niestarannie wykonany, przypadkową zaprawą, gzyms podokienny na elewacji frontowej.

Fot.31 Fragment bocznej ściany ganku głównego wejścia. U dołu wyłaniają się spod tynku białe, betonowe cegły, które zastosowano przy przebudowie ganku.

Fot. 32 Elewacja frontowa. Zatopiona w tynku współczesna instalacja świadczy o tym, że tynk jest nieoryginalny. Na cokole widoczne liczne nienajlepiej dobrane uzupełnienia ubytków.

Fot. 33 Luźne cegły cokołowe na elewacji frontowej.

Fot 34, 35 Wtórne zadaszzenia występują w różnych miejscach na elewacjach. Pierwotnie daszków i murków przy wejściach nie było w ogóle.

Fot. 36, 37 Północny narożnik budynku. Widoczne zacieki na murze i zniszczenia cegieł spowodowane lejącą się wodą opadową z urwanej rury spustowej. Obok duże ubytki w murku. W tym kształcie jest on konstrukcją wtórną.

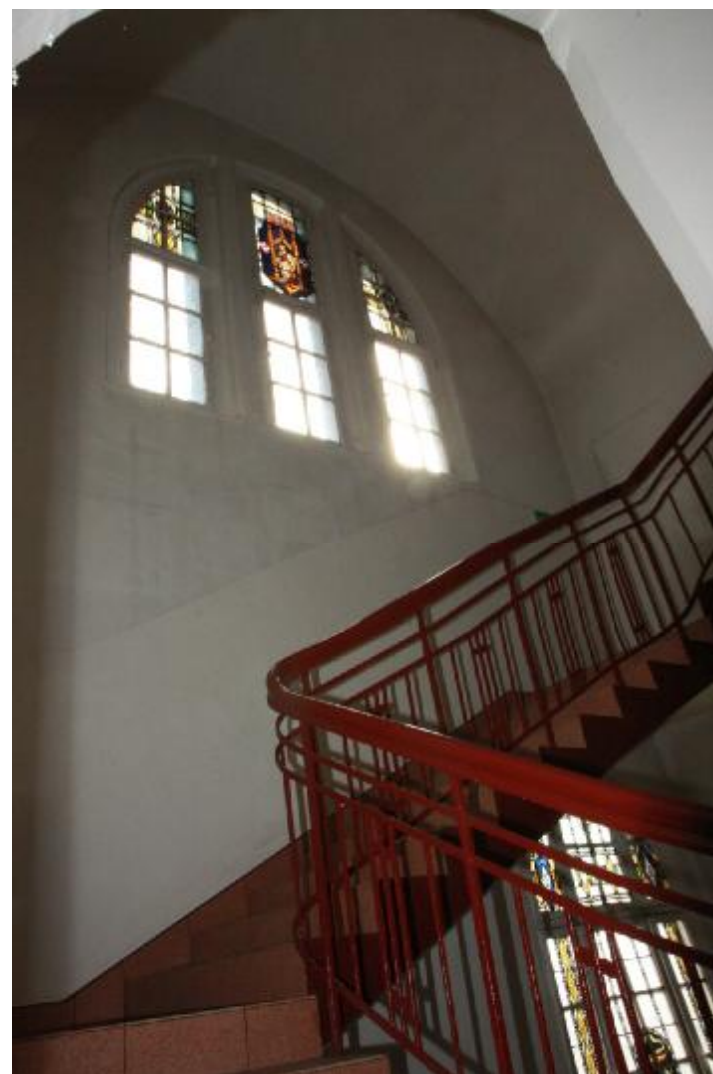

Fot. 38,39 W całości oryginalne okno z witrażem na pierwszym półpiętrze głównej klatki schodowej. W witrażu dominują motywy geometryczne. W centralnym miejscu umieszczono wizerunek węża Eskulapa. Witraż zachowany jest dobrym stanie. Posiada tylko niewielkie ubytki i pęknięcia.

Fot. 40 W centralnym miejscu okna na półpiętrze umieszczono, posiadający antyczne tradycje, symbol lekarzy i medycyny, wizerunek węża Eskulapa (wcześniej Asklepiosa).

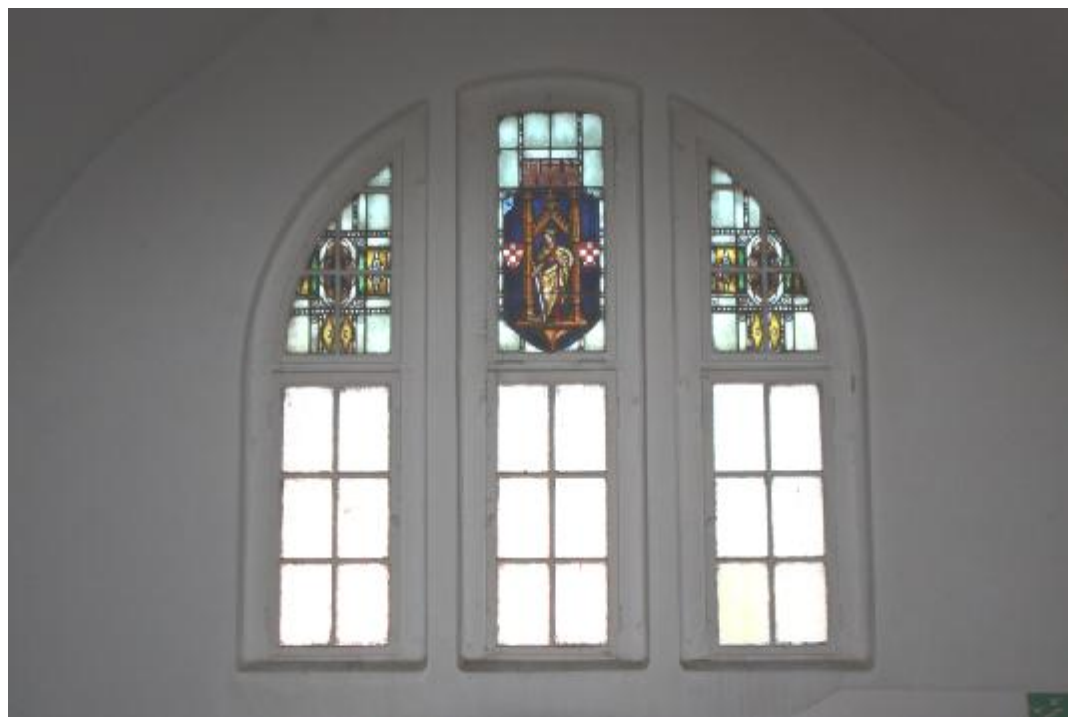
Fot 41 Drugie okno z witrażem znajduje się na II piętrze.

Fot. 42, 43 Boczne skrzydła okna z witrażem na II piętrze.

Fot. 44 Herb Działdowa –
św. Katarzyna w gotyckim
portalu w oknie na I piętrze.

Fot. 45 Okno z witrażem na II piętrze.

Fot.46 Oryginalne okno z mechanizmem uchylającym górne skrzydło, na parterze, w Sali od strony Pn-Wsch.

Fot. 47 Oryginalne okno w toalecie na parterze od strony Pn-Wsch.

Fot. 48 Całkowicie zmodernizowana sala na I piętrze (sala z wykuszem), od strony frontowej (Pn-Zach.) i Pn-Wsch. Wszystkie okna wymieniono na okna z PCV, na podłodze i ścianach współczesne płytki ceramiczne.

Fot. 49 Jeden z oryginalnych haków podtrzymujących zdemontowane już i usunięte kaloryfery.

Fot. 50 Drzwi prowadzące z hallu na korytarz głównego skrzydła na parterze budynku.

Fot. 51 Drzwi dzielące korytarz głównego skrzydła i przestrzeń klatki schodowej na II piętrze.

Fot. 52 Fragment parterowego korytarza w głównym skrzydle.
Zaznaczono miejsce pobrania próbki do badań tynku.

Fot. 53 Fragment korytarza na II piętrze w mniejszym, Pd-Wsch. skrzydle.

Fot. 54 II piętro w głównym skrzydle budynku. Małe drzwi prowadzące na nieużytkowe poddasze.

Fot. 55 Korytarz na II piętrze, główne skrzydło budynku.

Fot. 56 Oryginalny szyldzik zamka na drzwiach zamykających szyb windy kuchennej. Drzwi także wykonane są z metalu. Otwór po kłamce wypełniony gipsem.

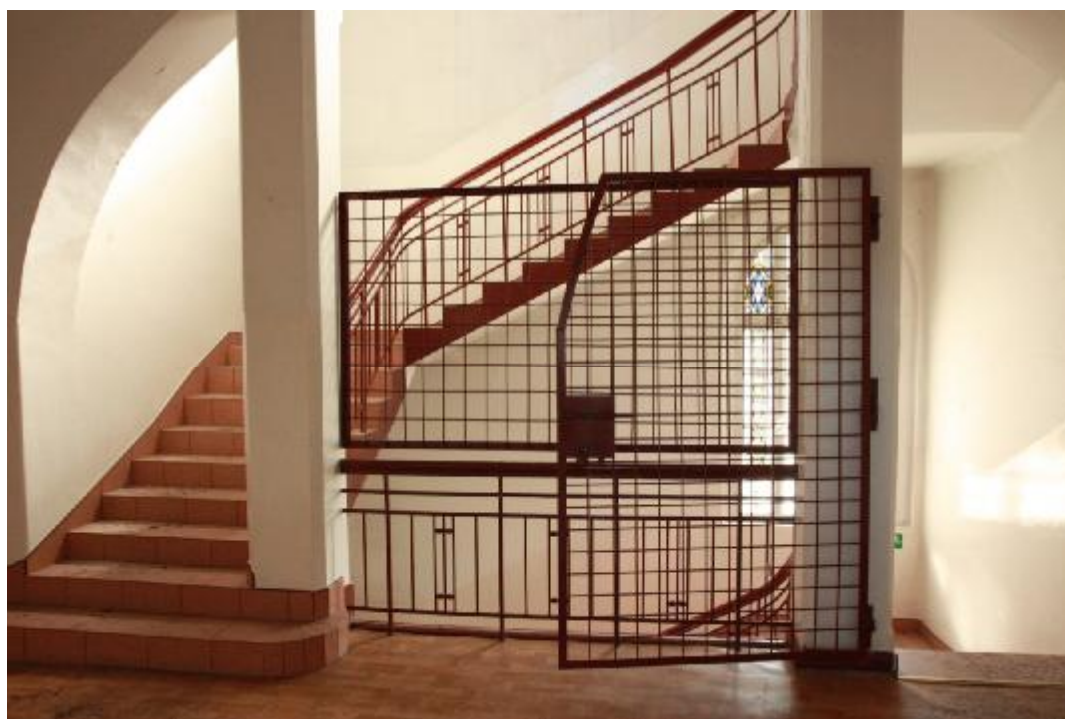
Fot. 57 Jedna z wielu ocalałych, oryginalnych kratki wentylacyjnych.

Fot. 58 Główny hall na parterze. W głębi widoczne ujęcie wody pitnej.

Fot 59. Ujęcie wody pitnej wykonane z kafli ceramicznych w kolorze granatowym.

Fot. 60, 61 Główna klatka schodowa na I piętrze.

Fot. 62, 63 Bieg schodów głównej klatki schodowej na I i II piętro.

Fot. 64 Widok na II piętro klatki schodowej.

Fot. 65 Pustka głównej klatki schodowej.

Fot. 66, 67 Widok na mniejszą klatkę schodową w mniejszym, Pd-Wsch. skrzydle budynku.

Fot. 68 Korytarz w piwnicy. Po prawej stronie oryginalne okienka w ścianie działowej.

Fot. 69 Przejścia do pomieszczeń gospodarczych w piwnicy. Na podłodze oryginalna posadzka z kafli ceramicznych.

Fot. 70 Półkoliście zwieńczone okno przy drewnianych schodach prowadzących na strych.

Fot. 71 Drzwi strychowe wyposażone w oryginalne zawiasy pasowe i zamek puszkowy i klamką.

Fot. 72 Więżba dachowa zachowana jest w bardzo dobrym stanie.

Fot. 73 Trzy oryginalne okna na strychu, na elewacji frontowej, są mocno zniszczone i nieszczelne.

Fot. 74 Wnętrze strychu. Na pierwszym planie drabina prowadząca na wieżyczkę.

Fot. 75 Wnętrze wieżyczki nad główną bryłą budynku.

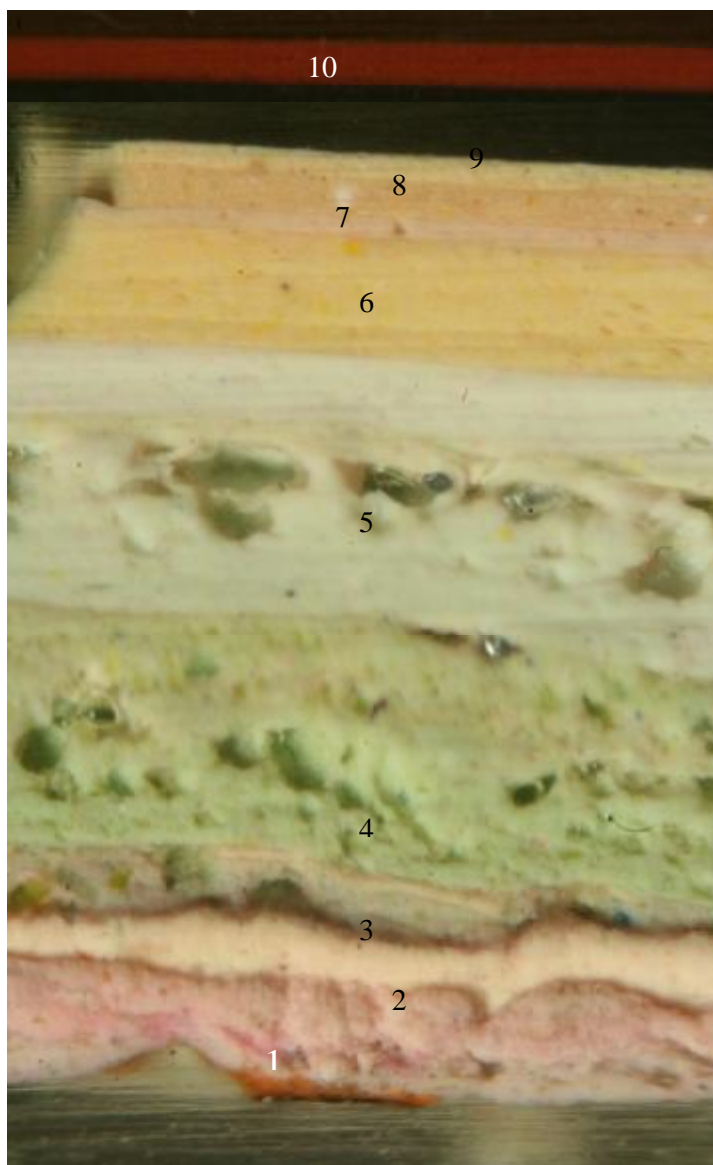
Fot. 76 Fragment drewnianej wieżyczki.

Fot. 77 Balustrada na II piętrze. Zaznaczono miejsca pobrania próbek do badań.

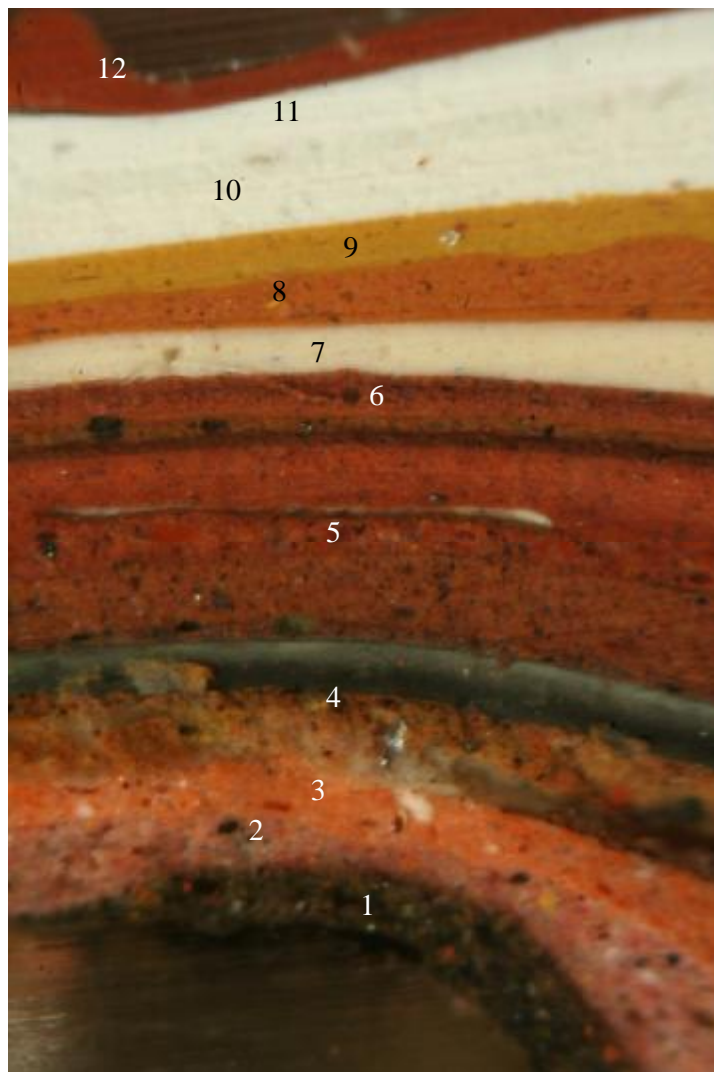
Fot. 78 Fragment balustrady na II piętrze głównej klatki schodowej. Wykonano odkrywkę i zaznaczono miejsce pobrania próbki 1.

Fot. 79 Przekrój próbki 1. Na zdjęciu widocznych jest 10 warstw farby jakimi pomalowano kolejno balustradę. Najwcześniejszym kolorem była, ledwo widoczna, czerwień. Prawdopodobnie jest to minia.

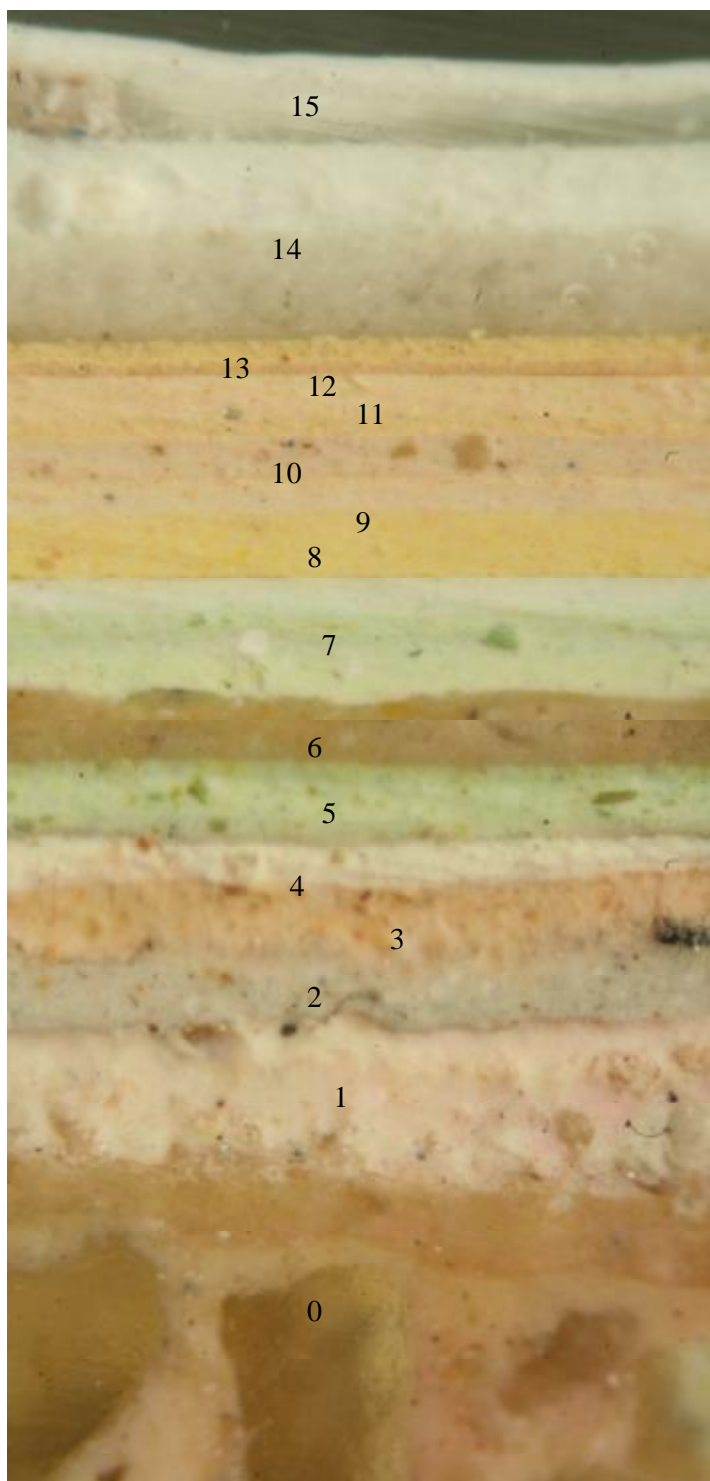
Fot. 80 Fragment poręczy na II piętrze głównej klatki schodowej. Wykonano odkrywkę i pobrano próbkę 2.

Fot. 81 Przekrój próbki 2. Widocznych jest 12 warstw farby jakimi pomalowano poręcz. Najwcześniejsze wymalowanie było w kolorze czarnym.

Fot. 82 Odkrywka na filarze głównej klatki schodowej, na II piętrze. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 3.

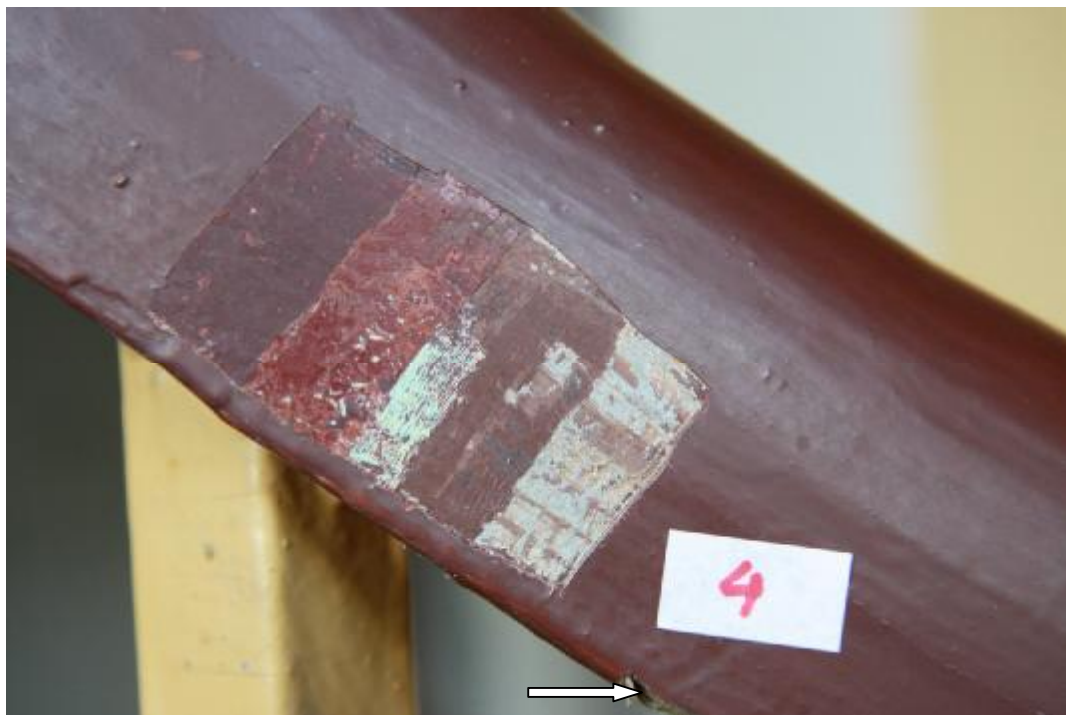
Fot. 83 Przekrój próbki 3. Na tynku widocznych jest 15 warstw barwnych (warstwa 0 to tynk). Najwcześniejszą z nich jest wapienna warstwa gruntująca zabarwiona na lekko różowy kolor. Następne dwie warstwy też są oryginalne. Warstwa 2 to szara podmalówka, a 3 pomarańczowa, wykończeniowa.

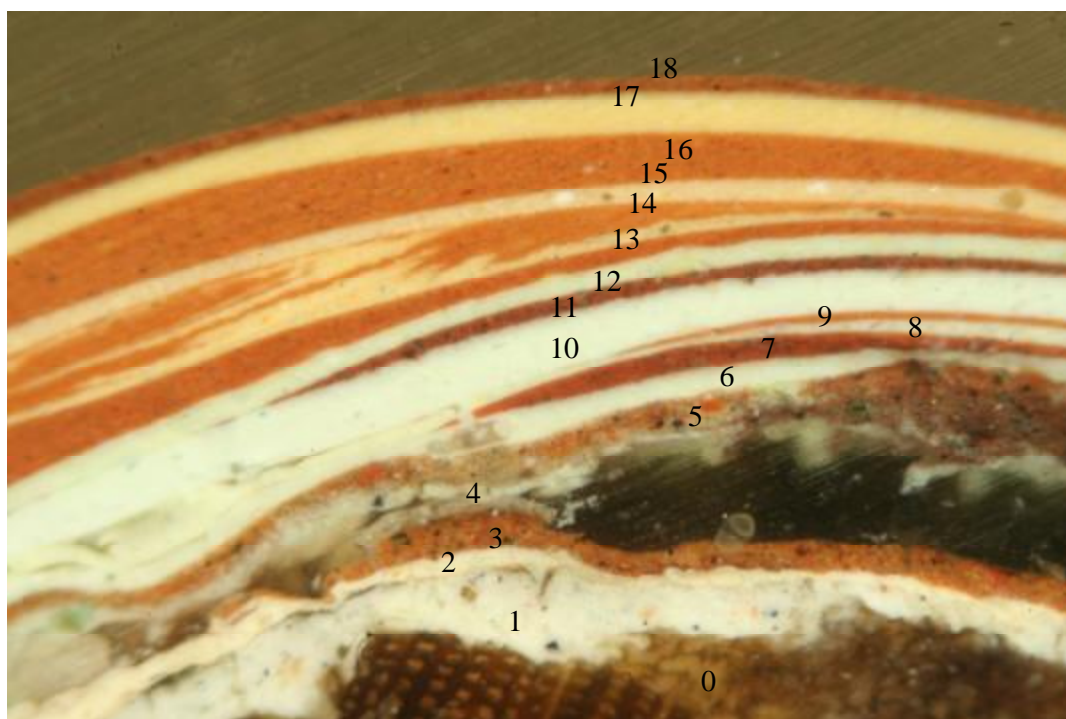
Fot. 84 Jedno ze skrzydeł (uchylne) oryginalnego, półkolistie zwieńczonego okna, przy schodach prowadzących na strych. Zaznaczono miejsce pobrania próbek 6 i 7.

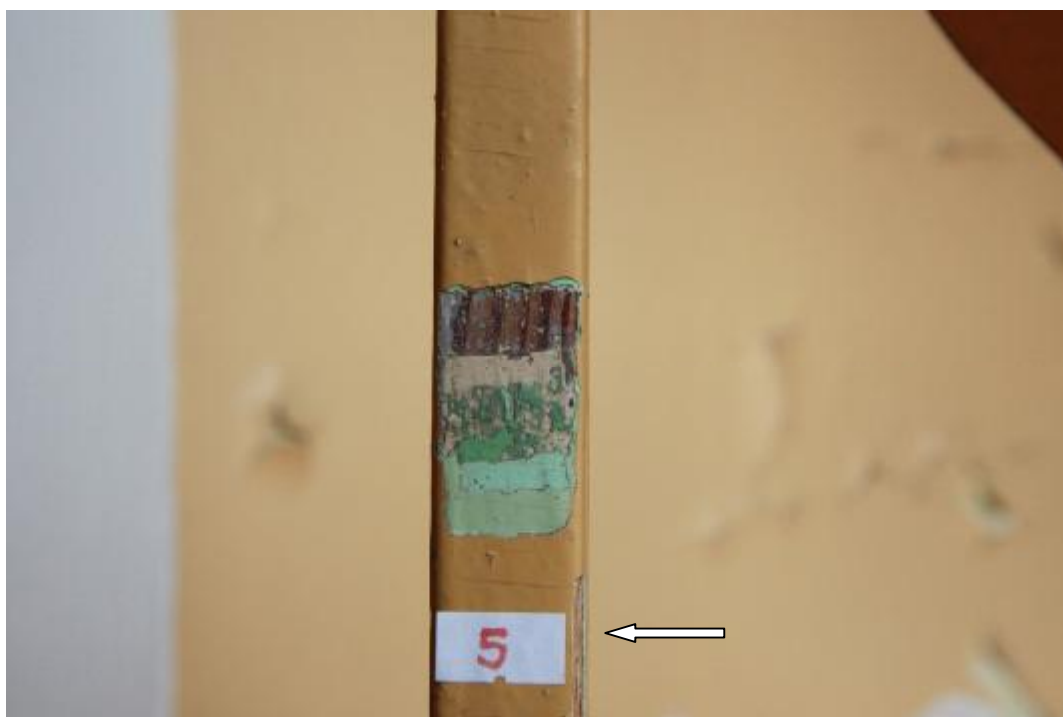
Fot. 85 Fragment schodów prowadzących na strych. Schody zachowane są w stanie doskonałym. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 4, 5, 6.

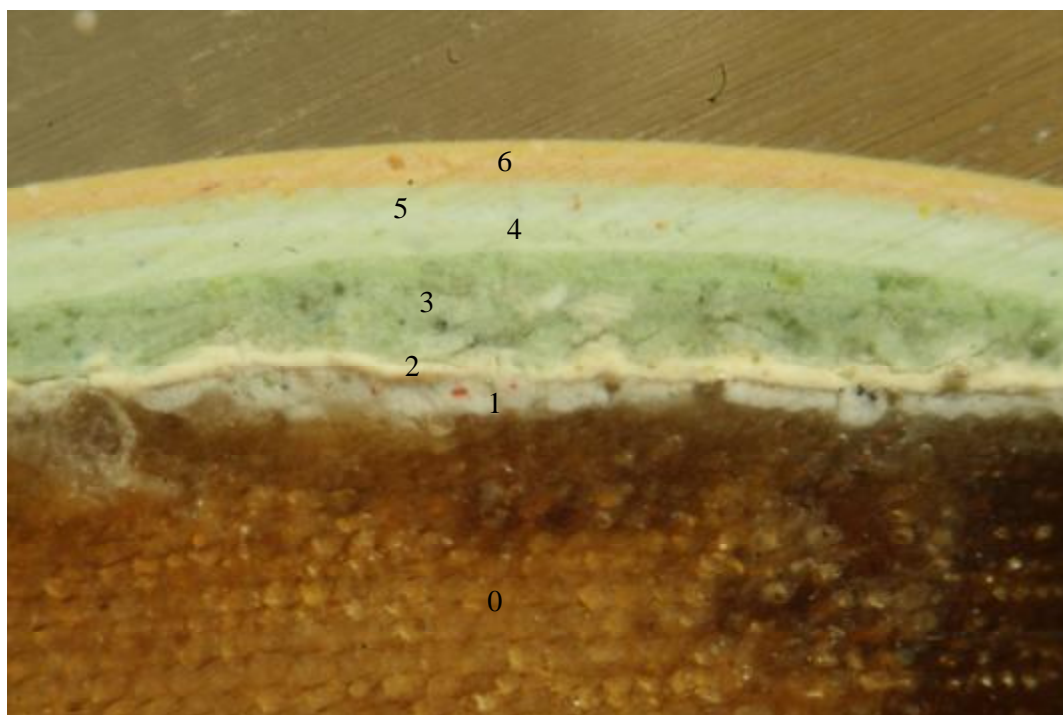
Fot. 86 Odkrywka na poręczy schodów prowadzących na strych. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 4.

Fot. 87 Przekrój próbki 4. Na drewnie (0) występuje aż 18 warstw farby. Najwcześniejsze wymalowanie było w kolorze bieli lekko przełamanej w kierunku beżu. Później poręcz przemaalowywano na różne odcienie bieli i ciemnej sieni, czy brązu.

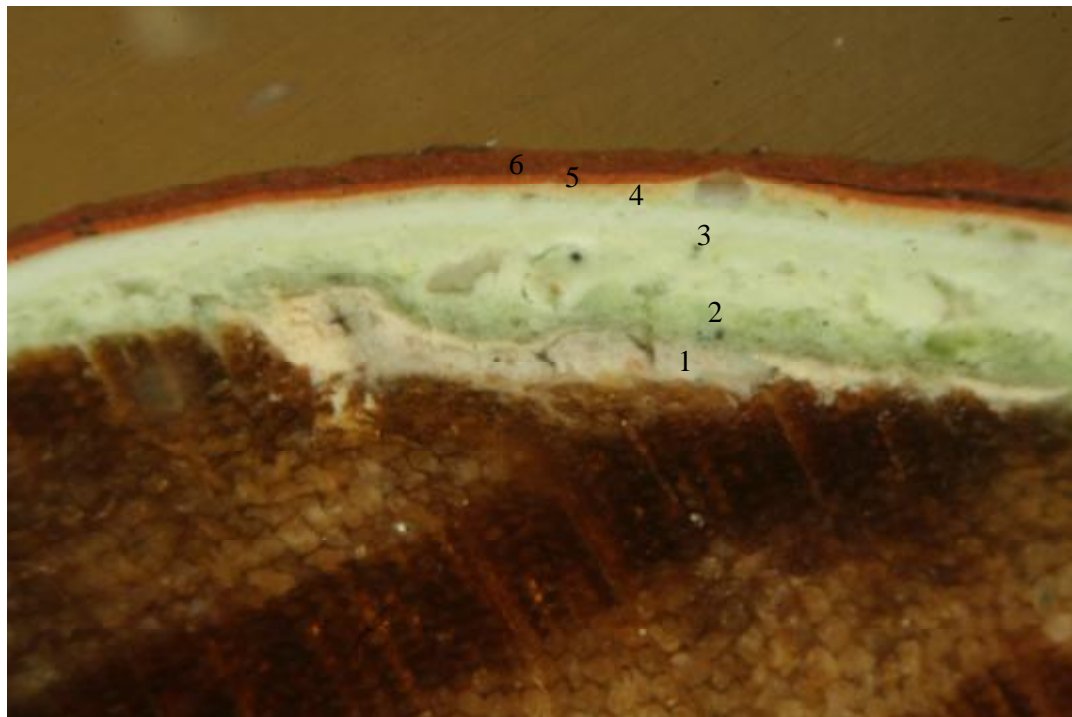
Fot. 88 Odkrywka na tralce drewnianych schodów prowadzących na strych. Zaznaczono miejsce pobrania próbki.

Fot. 89 Przekrój próbki 6. Na drewnie widocznych jest 6 warstw farby. Oryginalne wymalowanie było w kolorze biało-beżowym.

Fot. 90 Odkrywka na policzku schodów prowadzących na strych. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 6. Na odkrywce można zaobserwować, że najwcześniejszą warstwą malarską jest biało-beżowa, a bezpośrednio na niej widać resztki warstwy błękitnej, której nie zarejestrowano na zdjęciu mikroskopowym. Kolejne przemalowania były zielone, w kolorze sieni i brązu.

Fot. 91 Przekrój próbki 6. Na drewnie widać 6 warstw malarskich, jednak opisano, że powinno być 7, gdyż druga warstwa (błękitna) jest warstwą nieciągłą i nie ujawniła się w badanej próbce. Najwcześniejsze wymalowanie było w kolorze biało-beżowym.

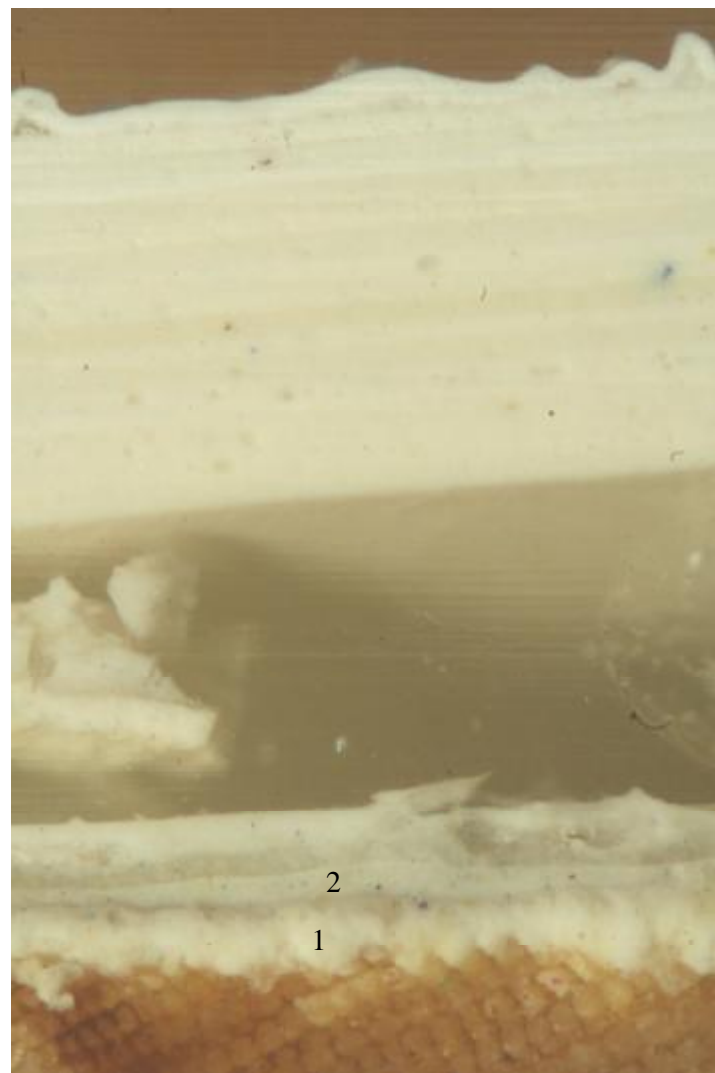
Fot.92 Fragment skrzydła okna przy schodach prowadzących na strych. Odkrywka i miejsce pobrania próbki 7. Najwcześniejsza warstwa jest w odcieniu szarym.

Fot. 93 Przekrój próbki 7. Okno było wielokrotnie przemalowywane. Najwcześniejsza warstwa miała szary odcień, jednak fotografia nie w pełni to oddaje.

Fot. 94 Drzwi do jednej z sal, w hallu klatki schodowej na II piętrze. Zaznaczono miejsce pobrania próbek 8 i 9.

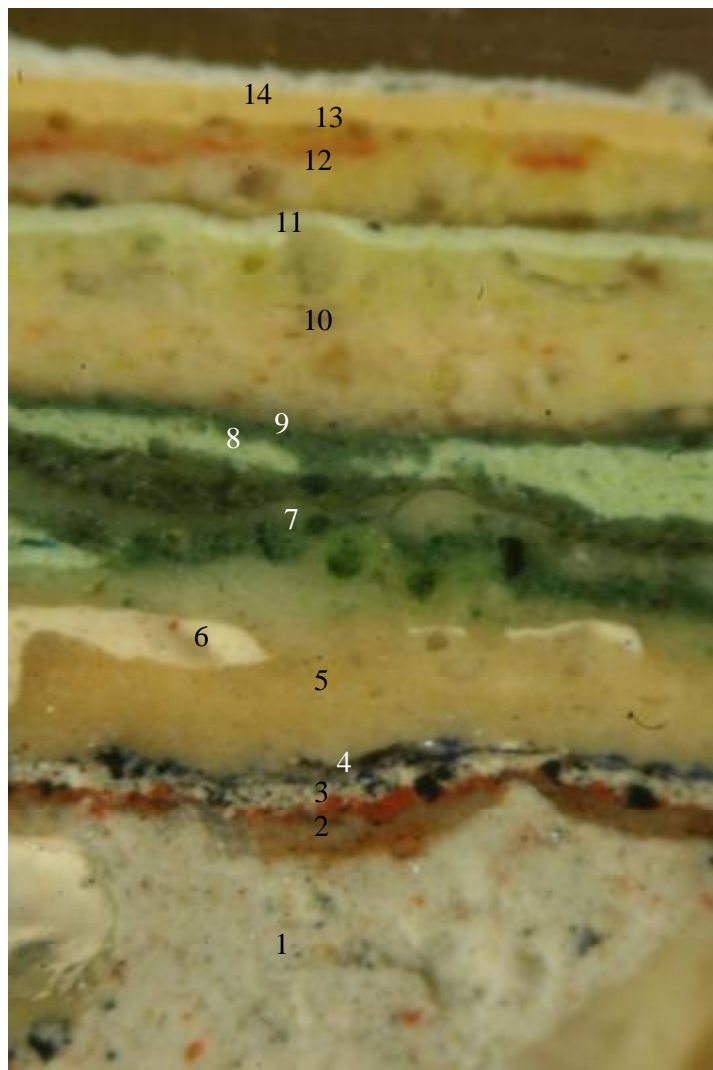
Fot.95, 96 Przekroje próbek 8 i 9 pobranych z drzwi. Jak widać drzwi były wielokrotnie przemalowywane. Druga warstwa była szaro –zielona.

Fot. 97 Korytarz przy drewnianych schodach prowadzących na strych. Wykonano odkrywki na ścianie i zaznaczono miejsca pobrania próbek 10 i 11.

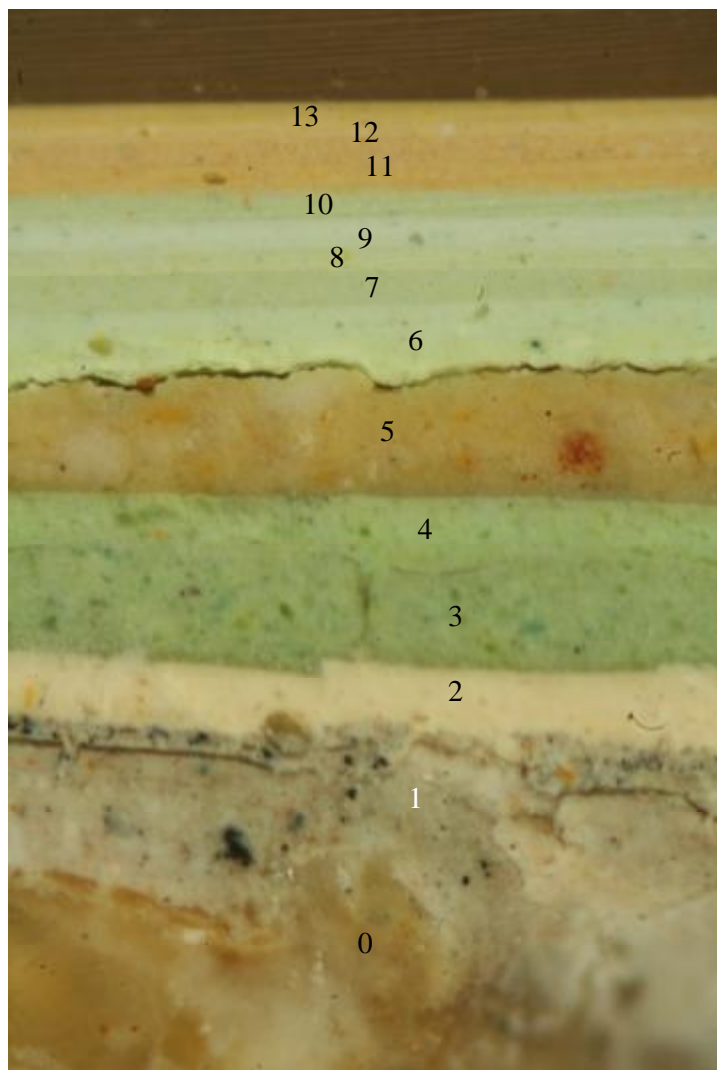
Fot.98 Miejsce pobrania próbki 10. Widoczna odsłonięta ciemnoczerwona linia ograniczająca lamperię. Ściana powyżej lamperii była kremowo-biała.

Fot.99 Przekrój próbki 10. Na tynku widocznych jest 14 warstw barwnych. Pierwsza z nich to warstwa podkładowa, wapienna, lekko podbarwiona na kolor szaro-czerwony.. (widoczne ziarna pigmentów). Druga to oryginalna czerwień, którą wymalowano granicę lamperii. Kolejna warstwa – szara, granatowa i następne to późniejsze przemalowania.

Fot. 100 Odkrywka na lamperii przy schodach prowadzących na strych. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 11. Pod tynkiem widoczne oryginalne, pionowo ułożone, zbrojenie wykonane z trzciny.

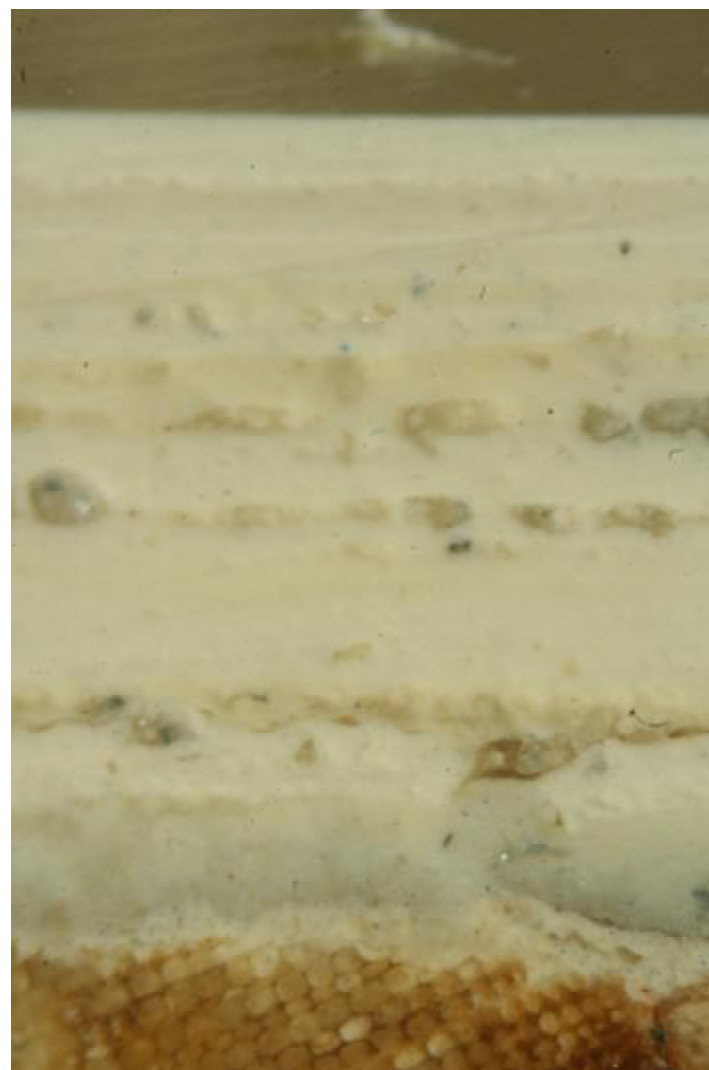
Fot. 101 Przekrój próbki 11. Na tynku oznaczono 13 warstw barwnych. Najwcześniejsza to warstwa wapienna, podkładowa, w kolorze szarym. Druga warstwa to oryginalne wymalowanie ściany w kolorze jasnobieżowym. Kolejne, zielone warstwy to wtórne przemalowania.

Fot. 102 Drzwi do sali w końcu korytarza, w głównym skrzydle, na II piętrze. Zaznaczono miejsca pobrania próbek 12 i 13. Próbkę 14 pobrano z drewnianego obramienia tych drzwi, z przeciwnej strony.

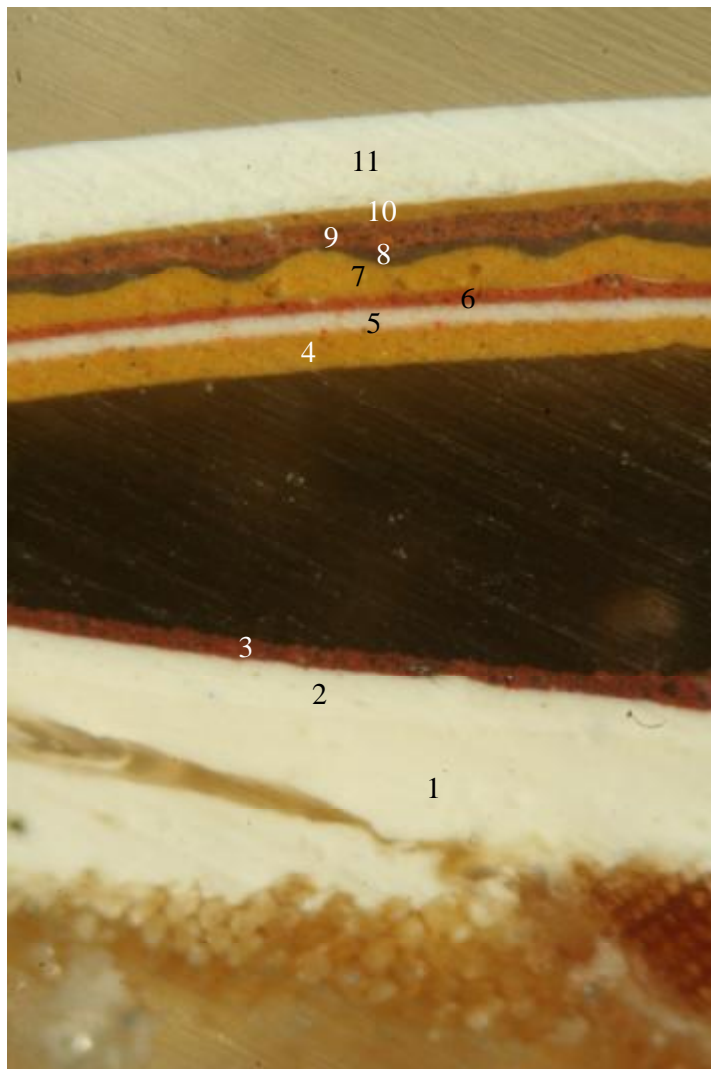
Fot. 103 Odkrywka wykonana na drzwiach. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 12.

Fot. 104 Przekrój próbki 12. Na drewnie określono około 11 warstw farb. Jak widać na zdjęciu obok warstwy są w kolorach: białym, jasnozielonym i różnych odcieniach beżu. Najwcześniejsza warstwa była biała, ale druga warstwa, jasnozielona jest warstwą wykończeniową

Fot. 105 Odkrywka wykonana na drzwiach, pod klamką. Całe drzwi oryginalnie pomalowane były na biało, potem jasnozielono, a następnie część ramiaka od strony klamek zamalowywano na kolor ciemnobordowy. Chroniono w ten sposób część drzwi, która była najbardziej narażona na zabrudzenia i obicia. Duży kontrast kolorów powodował, że łatwiej było dostrzec wejście.

Fot. 106 Przekrój próbki 13. Oryginalne są pierwsze trzy warstwy farb. Warstwa trzecia jest w kolorze ciemnobordowym.

Fot.107 Odkrywka na obramieniu drzwiowym. W pobliżu odkrywki pobrano próbkę 14. Widoczna oryginalna warstwa jasnozielona.

Fot. 108 Przekrój próbki 14. Na drewnie oznaczono 12 warstw farb. Pierwsze dwie warstwy są oryginalne. Drewno malowano najpierw na biało, a potem jasnozielono.

Fot.109 Korytarz na I piętrze. Zaznaczono miejsce na filarze, gdzie wykonano odkrywkę udokumentowaną na następnej fotografii.

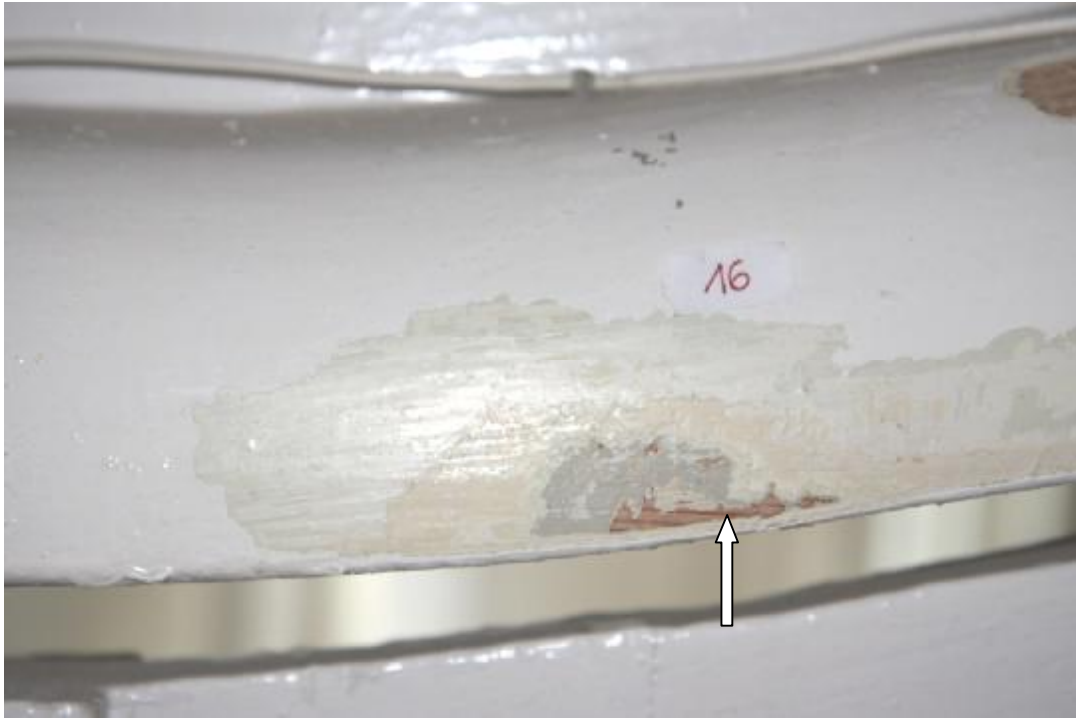
Fot. 110 Odkrywka wykonana na filarze. Zanim wykonano właściwą dekorację malarską ścian, nakładano szereg warstw impregnujących i gruntujących. Na początku tynk zacierano warstwą wyrównującą, ugrową, wapienną. Później ścianę impregnowano podgrzanym olejem lub pokostem. Kolejna warstwa podkładowa była szaro-błękitna, nakładano ją na lamperię. Czerwona linia wyznaczała granicę lamperii, a lamperię malowano oryginalnie na kolor jasnougrowy. Późniejsze zielenie i ugry są wtórne i nakładano je w czasie kolejnych remontów.

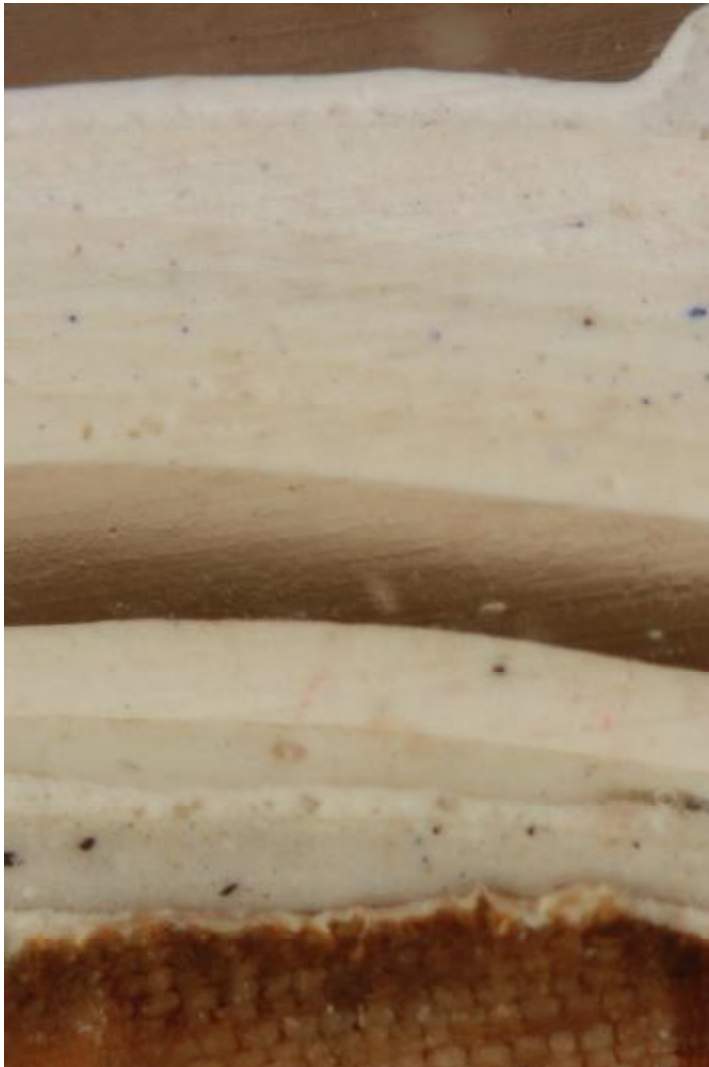
Fot. 111 Fragment drzwi wahadłowych na I piętrze. Wykonano odkrywkę i zaznaczono miejsce pobrania próbki 15. Zauważyć można, że drzwi zawsze malowane były białą farbą w różnych odcieniach

Fot.112 Przekrój próbki 15. Na próbce oznaczono 5 warstw, lecz na odkrywce zaobserwowano co najmniej 6. Oryginalne są dwie pierwsze warstwy – biała (1) podkładowa i szarozielona (2) wykończeniowa

Fot. 113 Fragment belki nadświetla drzwi wahadłowych na I piętrze. Wykonano odkrywkę i zaznaczono miejsce pobrania próbki 16.

Fot. 114 Przekrój próbki 16. Oznaczono 13 kolejnych warstw farb. Dwie pierwsze warstwy są oryginalne. Warstwa 1- biała, Warstwa 2- szaro-zielona

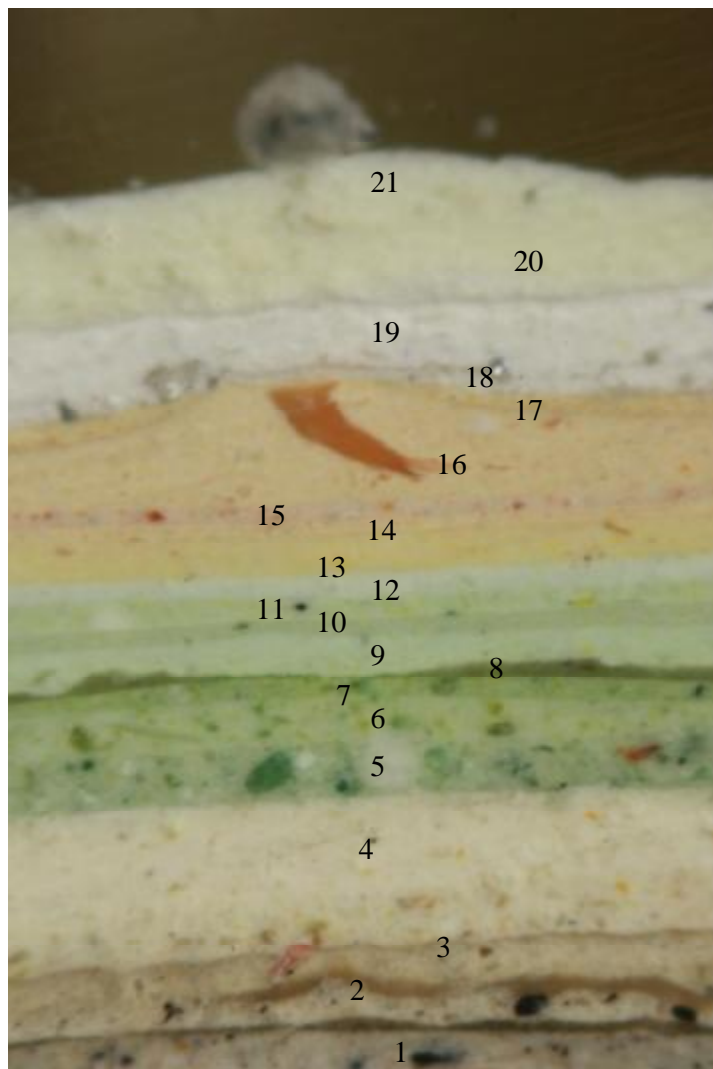
Fot. 115 Sala na I piętrze w głównym skrzydle, od strony Pd-Wsch. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 17 i wykonania odkrywki na ścianie

Fot. 116 Sala na I piętrze w głównym skrzydle, od strony Pn-Zach. Zaznaczono miejsce pobrania próbki z drewnianej listwy przypodłogowej.

Fot. 117 Odkrywka i miejsce pobrania próbki 17. Widoczna czerwona linia ograniczająca lamperię.

118 Przekrój próbki 17. Oznaczono 21 warstw barwnych. Dwie pierwsze warstwy, szaro-niebieskie, są podkładowe, wyrównujące. Trzecia warstwa, jasnobieżowa była pierwotnym wymalowaniem końcowym lamperii.

Fot. 119 Widok na przedsionek głównego wejścia. W miejscu, gdzie dziś jest krata kiedyś były przeszklone drzwi.

Fot. 120 Miejsce pobrania próbki 18 z listwy przypodłogowej. Listwę częściowo zasłonięto wykładziną PCV.

Fot. 121 Przekrój próbki 18. Oznaczono 12 warstw barwnych na drewnie. Warstwy mają bardzo mocno zróżnicowane grubości. Jediną oryginalną farbą może być warstwa 1 w kolorze ciemnougrowym.

Fot. 122 Drzwi główne od środka. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 19.

Fot. 123 Odkrywka na wewnętrznej stronie drzwi głównych wykazała, że drzwi posiadały szlachetną dekorację malarską – mazerunek., w kolorze jasnobrązowym i oliwkowym. Na drzwi położono go wielowarstwowo. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 19.

Fot.124 Przekrój próbki 19. Oznaczono 11 warstw. Oryginalne są wszystkie warstwy do 9 włącznie. Pierwszą warstwę stanowił najprawdopodobniej pokost, polejne białe i biało-szare to warstwy podkładowe, ostatnie z nich stanowią dekoracyjne wymalowanie mazerunkowe.

Fot. 125 Drzwi główne od frontu. Zaznaczono miejsca pobrania próbek 20 i 21.

Fot. 126 Przed głównym wejściem zachowały się częściowo oryginalne sześcioboczne i prostokątne płytki ceramiczne.

Fot. 127 Odkrywka na belce nadświetla drzwi głównych. Pod wieloma warstwami farb w kolorze sieny widać oliwkowy mazerunek. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 20.

Fot 128. Przekrój próbki 20. Oznaczono 20 warstw na drewnie. Oryginalne są wszystkie warstwy do 9 włącznie. Warstwy w kolorze białym i biało-szare to warstwy podkładowe, ostatnie z nich stanowią dekoracyjne wymalowanie mazerunkowe.

Fot. 129 Odkrywka na drzwiach frontowych. Pod warstwami wielu wtórnych przemalowań znajduje się wielobarwny mazerunek. Warstwę wierzchnią ma w kolorze oliwkowym. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 21.

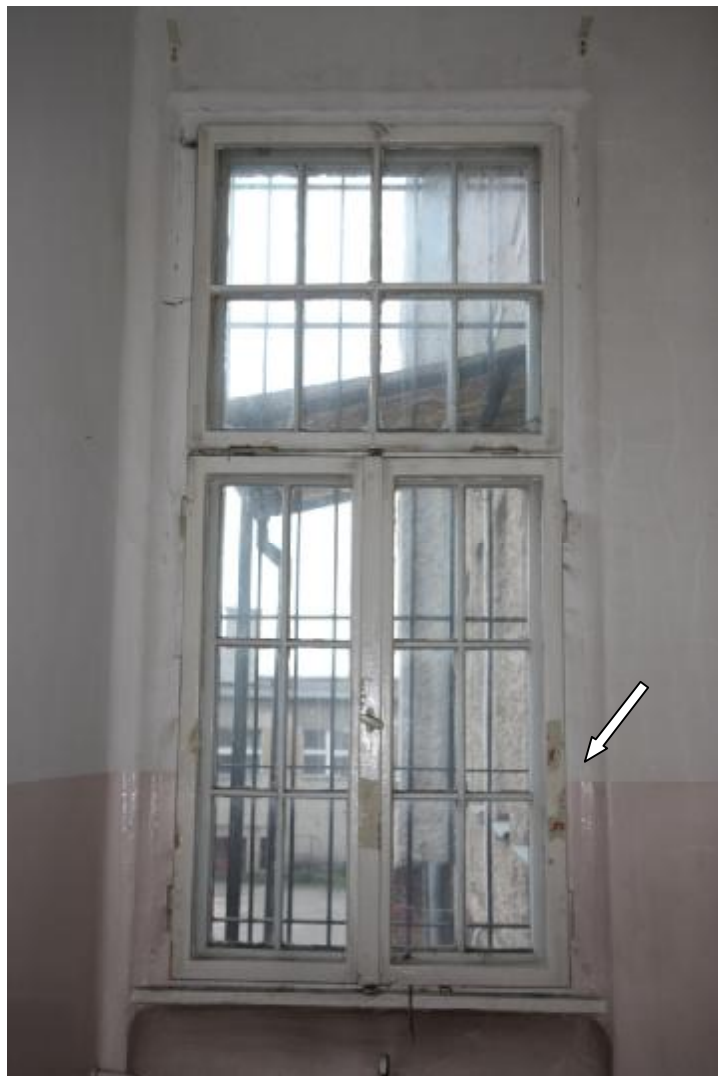
Fot. 130 Przekrój próbki 21. Oznaczono 22 warstwy na drewnie. Oryginalne są wszystkie warstwy do 8 włącznie. Warstwy w kolorze białym i biało-szare to warstwy podkładowe, ostatnie z nich stanowią dekoracyjne wymalowanie mazerunkowe.

Fot 131 Fragment sklepienia w przedsionku głównego wejścia. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 22.

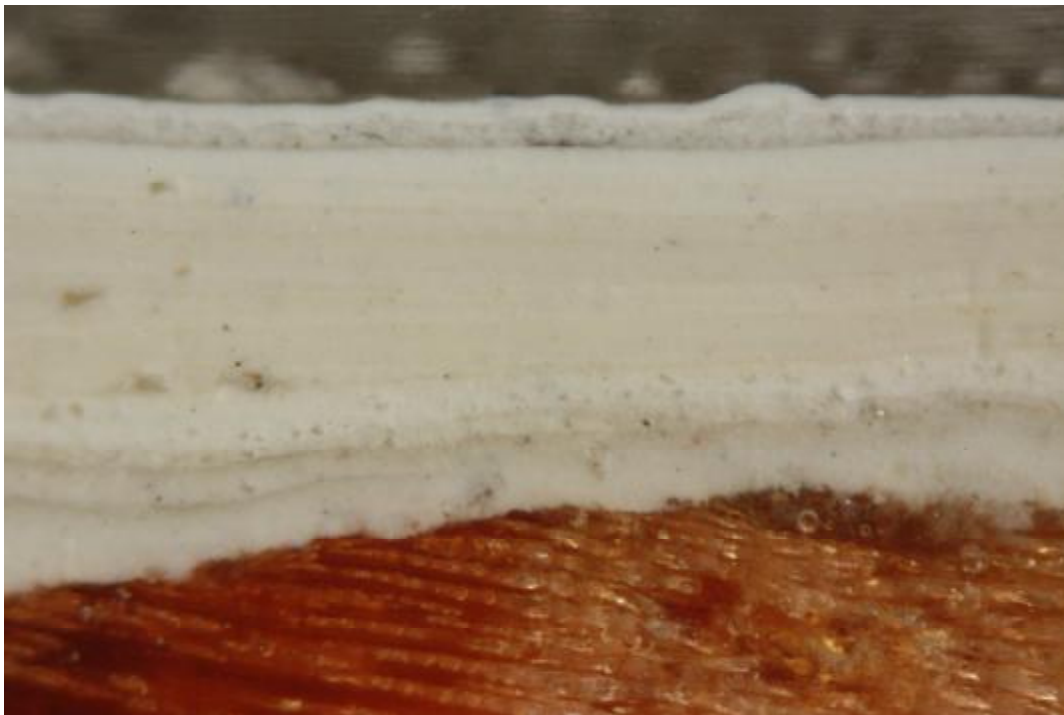
Fot 132 Przekrój próbki 22. Na tynku oznaczono 5 warstw. Oryginalne są dwie pierwsze warstwy. Próbka dowodzi, że sklepienie było wymalowane laserunkowo na bardzo blady błękitny kolor.

Fot. 133 Oryginalne okno od strony Pd-Zach. Zaznaczono miejsce wykonania odkrywki i pobrania próbki 23.

Fot. 134 Odkrywka na oknie.
Zaznaczono miejsce
pobrania próbki 23

Fot. 135 Przekrój próbki 23. Pierwsze dwie warstwy malarskie z piętastu oznaczonych, nieco ciemniejsze, można uznać za oryginalne. Mają one zabarwienie delikatnie szaro-zielone.

Fot. 136 Główny hall przy wejściu. W głębi, na ścianie widoczna odkrywka.

Fot. 137 Odkrywka na ścianie głównego hallu, tuż pod sufitem. Zauważyć można, że podział barwny ściany był urozmaicony poprzez wymalowanie poziomej, ciemnoczerwonej linii bardzo wysoko, około 50 cm pod sufitem. Ścianę poniżej linii wymalowano w kolorze oliwkowo-pomarańczowym, a powyżej biało-szarym..

Fot. 138 Przekrój próbki 24. W tynku widoczne są kolorowe wtręty pigmentów i krzemionki. Następnie widoczna jest pbiała i szaro-beżowa warstwa malarska (2), na której namalowano ciemnoczerwoną linię (3). Pozostałe warstwy są wtórne.

Fot. 139 Profil pilastra, na którym wsparty jest ganek głównego wejścia. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 25 oraz D.

Fot. 140. Przekrój próbki 25. Oznaczono 13 warstw barwnych na tynku. Oryginalny kolor wymalowania profilu był ceglasty.(1)

Fot 141 Sklepienie ganku przed głównym wejściem. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 26.

Fot. 142 Przekrój próbki 26. Oznaczono 17 warstw barwnych na tynku. Pierwsze dwie są oryginalne. Na tynk nałożona jest warstwa pobiały, a następnie farba w kolorze biało-beżowym. Pozostałe warstwy są wtórne.

Fot. 143 Drzwi do windy kuchennej na korytarzu, przy chodach prowadzących na strych.
Zaznaczono miejsce pobrania próbki 27, z parapetu.

Fot. 145 Oznaczono na drewnie 12 warstw. Pierwsza warstwa to pokost, który przeniknął do warstwy przypowierzchniowej. Druga warstwa, w kolorze jasnobieżowym jest oryginalnym wymalowaniem drewna.

